

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav Blízkého východu a Afriky

Bakalářská práce

Zuzana Nízka

Dobová Perzia v cestopise Oldřicha Čecha z Pordenone

Persia in the Travelogue of Odoric of Pordenone

Praha 2013

Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Křihová

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 11. August 2013

.....

Jméno a příjmení

Klíčová slova (česky):

Oldřich Čech z Pordenone - čeští cestovatelé - Persie - české cestopisy

Klíčová slova (anglicky):

Odoric of Pordenone - Czech travellers - Persia - Czech travel books/ Czech travelogues

Abstrakt

Bakalárska práca sa zaoberá vykreslením dobovej Perzie v cestopisnom diele františkánskeho mnícha Oldřicha z Pordenone, ktorý cestoval do Perzie na začiatku 14. storočia. Úvodná kapitola popisuje politické a spoločenské podmienky v Perzii v období vlády mongolskej dynastie Ílchánov. Nasledujúca kapitola sa rozsiahlejšie venuje katolíckej cirkvi a misiám, ktoré boli vysielané do Perzie a Mongolska. Hlavná časť práce sa zaoberá Oldřichovým životopisom a samotným cestopisom. V príslušných kapitolách sú rozoberané jednotlivé zmienky o Perzii v Odorikovom cestopise a je posúdená ich pravdivosť a platnosť v porovnaní s dielami podobného typu, ktoré vznikli v rovnakom časovom období. Hlavným výsledkom práce je posúdenie, či môže byť Odorikov cestopis považovaný za zdroj poznania ílchánovskej Perzie.

Abstract

The Bachelor's thesis is focused on the description of Persia in the travelogue of Franciscan monk Odoric of Pordenone who travelled to Persia at the beginning of 14th century. The first chapter describes political and social environment in Persia under the rule of Mongol dynasty of Ilkhanids. The second chapter deals with Roman Catholic Church and missions that were sent to Persia and Mongolia. The main body of the thesis is focused on the life of Odoric and his travelogue. The next chapters deal with every mention of Persia in Odoric's travelogue and compare it with works written in the same époque of history. The main goal of the work is to judge whether Odoric's travelogue can be considered as a good source of knowledge of Ilkhanids' Persia.

Obsah

1. Úvod	6
1.2 Poznámka k transkripcii	7
2. Historické pozadie Odorikovej cesty.....	8
2.1. Perzia pod nadvládou Ílchánov.....	8
2.2. Ílcháni a vzťahy s Európou	11
3. Katolícka cirkev a misie na východ	13
3.1 Katolícka cirkev na začiatku 14.storočia	13
3.2. Katolícka cirkev a misie na východ	14
4. Život Odorika z Pordenone.....	22
4.1. Život pred veľkou cestou.....	22
4.2. Cesta, smrť a blahorečenie.....	24
5. Popis východných krajov sveta.....	27
5.1. O rukopisoch.....	27
5.2. Putovanie po východných krajoch.....	28
5.3 Putovanie po Perzii	31
5.3.1 Odorik vo východnom Turecku	32
5.3.2 Tabríz a Sultánije	33
5.3.3 Mesto mágov, more piesku a krajina Jób	35
5.3.4 Odorik v Bagdade a Perzskom zálive	38
6. Záver	41
7. Zoznam použitej literatúry	43
7.1 Monografie.....	43
7.2 Elektronické zdroje.....	45

1. Úvod

Spoznať krajinu za obzorom a prekročiť hranice dôverne známeho. Zvedavosť, dobrodružstvo a túžba hnali cestovateľov od nepamäti do stále nových miest. Tí, ktorí sa z takýchto ciest vracali, podávali neuveriteľné správy o veciach neslýchaných, ktorým nie vždy ich súčasníci dokázali uveriť. Jedným z takýchto cestovateľov svojej doby bol i skromný františkánsky mních Oldřich Čech z Furlánska (skrátene iba Odorik z Pordenone).

Po návrate z cesty diktoval Odorik svoje spomienky na krajiny vzdialené dúfajúc, že dorazia na pápežský dvor v Avignone a podajú správu o ďalekej ríši mongolských chánov. O tento rozsahom nevelký cestopis sa historici zaujímajú už od 18.storočia a to predovšetkým kvôli bohatosti jeho informácií z vtedajšej juhovýchodnej Ázie a Číny. Avšak jeho cesta do týchto častí Ázie viedla aj cez ílchánovskú Perziu a úvodné kapitoly Odorikovho cestopisu sú venované práve perzským mestám, obyvateľstvu a bohatstvu tamojšej krajiny. Je škoda, že zatiaľ čo Odorikov cestopis sa teší u sinológov všeobecnému záujmu, jeho prínosu k dejinám a geografii stredovekého Iránu nebola až doteraz medzi iránistami venovaná pozornosť, ktorú by si nepochybne zaslúžil. Odorik bol totiž jeden z prvých európskych cestovateľov, ktorý priniesol z ílchánovskej Perzie podrobnejšie správy a niektoré jej miesta navštívil ako prvý Európan v histórii. Nakoľko je pravdepodobné, že Odorikov otec bol český vojak v službách Přemysla Otakara II., získava jeho cestopis obzvlášť dôležité miesto pre českú iránistiku, ktorej chýbajú diela z pera kresťanských misionárov, pútnikov či obyčajných dobrodruhov putujúcich do Perzie v neskorom stredoveku.

Primárnym cieľom predkladanej bakalárskej práce bude zhodnotiť prínos Odorikovho cestopisu pre poznanie Perzie za vlády Ílchánov. Práca sa ďalej bude snažiť zachytiť všetky autorove informácie a postrehy z vtedajšej Perzie a vytvoriť na základe nich celkovú predstavu o Perzii tak, ako ju videl Odorik.

Nakoľko sa Odorik venuje Perzii iba okrajovo (v troch kapitolách cestopisu) je nevyhnutné, aby bola práca zasadená do širšieho historického kontextu a získala tak rozsah, ktorý je potrebný pre bakalársku prácu. Z tohto dôvodu je venovaná väčšia pozornosť misiám, ktoré vysielali rímskokatolícki pápeži do Mongolska a Perzie. Súčasťou tohto rozsiahleho projektu, ktorý mal za účel obrátiť mongolských chánov na kresťanstvo a predísť tak ďalším vpádom do Európy, bola aj Odorikova cesta. Pravidelnou zastávkou týchto misií bol i ílchánsky dvor, kam mnísi prinášali pápežské buly a späť do Európy prichádzali

s odpoveďami ílchánskych panovníkov.¹ Aj keď Perzia bola často iba zastávkou pápežových vyslancov na ceste do Mongolska, z historického hľadiska je to prvé nadviazanie diplomatických vzťahov medzi západnou Európou a Perziou od čias arabského vpádu a zvrhnutia dynastie Sasánovcov.²

Pokiaľ ide o metódu spracovania cestopisu, autorka sa rozhodla pre porovnanie Odorikových zápiskov z Perzie so správami iných autorov cestujúcich do Perzie približne v rovnakom období. Z európskych prameňov sa jedná najmä o cestopis benátskeho obchodníka Marka Pola. Z perzských zdrojov bude použité dielo perzského historika a geografa Hamdalláha Mustawfího (1281-1344). Pre prácu je dôležitým zdrojom informácií o dobovej Perzii i geograficko - historicko - literárny slovník od francúzskeho orientalistu Meynarda (1826-1908), ktorý v tomto diele zhromaždil takmer všetky stredoveké arabské a perzské zmienky o Iráne.

V historických častiach bude použitá sekundárna anglická, francúzska a česká literatúra zaoberajúca sa príslušným obdobím a témou. Otázka pápežských misií do Ázie je pomerne podrobne spracovaná z hľadiska geografického i historického v cudzojazyčnej literatúre.

1.2 Poznámka k transkripcii

Nakoľko predkladaná práca pracuje s menami a pojmami rôznych jazykových oblastí, rozhodla sa autorka práce prepisovať európske a mongolské mená panovníkov a misionárov tak, ako sa najčastejšie vyskytujú v českých monografiách.³ Arabské výrazy a autori budú prepisované pomocou nemeckej normy DIN 31635. Mená panovníkov Ílchánskej dynastie, perzskí autori a perzské termíny budú prepisované českou abecedou a odlišnosti nasledovne:

ق - q, výslovnosť je podobná francúzskemu „r“

غ - gh, výslovnosť je podobná francúzskemu „r“

ا - e

ع, ء - ´, glotálny záver

---

¹ Dawson, Ch.: *Mission to Asia*. Toronto: University of Toronto Press, 1955, s. viii.

² Boyle, J.A.: *Dynastic and Political History of the Īl-Khāns*. In: Boyle, J.A.(ed.): *The Cambridge History of Iran. The Seljuq and Mongol Periods*. Vol. 5. Cambridge: Cambridge University Press, 1968, s. 363.

² tamtiež, s. 303-422.

³ viď Tauer, F.: *Svět islámu. Dějiny a kultura*. 2. vydanie. Praha: Vyšehrad, 2006.

2. Historické pozadie Odorikovej cesty

2.1. Perzia pod nadvládou Ílchánov

V dobe cesty Odorika z Pordenone do Číny v rokoch 1316-1330 bolo územie Perzie, Chorásánu⁴, Iraku a Anatólie pod nadvládou mongolskej dynastie Ílchánov a formálne súčasťou veľkej Mongolskej ríše.

Titul zakladateľa ílchánskej dynastie patrí Hülegovi (1217-1265), ktorého jeho brat, veľký chán Mongolskej ríše Möngke, určil, aby osobne viedol výboje na západ, do oblasti dnešného Blízkeho východu.⁵ Toto legendárne ťaženie (počas ktorého bol v roku 1258 zvrhnutý 'abbásovský kalifát v Bagdade) bolo zastavené až porážkou mongolských vojsk v Palestíne, v bitke pri 'Ayn Ğalūl 3. septembra 1260. Mongolské vojská nepostupovali ďalej na západ, ale ich centrom sa stala oblasť dnešného Azerbajdžanu a severozápadného Iránu a hlavným mestom Tabríz. Hülegovi bol udelený od veľkého chána titul ílchán (ten, kto poslúcha chána), podľa ktorého dostali pomenovanie i Hülegovi potomkovia - dynastia Ílchánov.⁶

Za Hülegových nástupcov už neprebíhali ďalšie expanzívne výboje, zato ílchánska armáda bola zaneprázdnená neustálymi pohraničnými konfliktami s egyptskými mamlúkami, chánmi Zlatej hordy a čagatajskými chánmi.⁷ Pokiaľ ide o vnútornú štruktúru ílchánskeho štátu, oblasti Iraku, Kaukazu a severného a západného Iránu podliehali priamej mongolskej správe, zatiaľ čo dynastie, ktoré sa mongolskému štátu podriadili a neboli dobyté, si mohli svoje vnútorné záležitosti spravovať samé.⁸

---

⁴ Chorásán - v práci sa pod týmto termínom bude rozumieť územie zahŕňajúce oblasti ležiace východne a severovýchodne od Veľkej soľnej púšte (per. *Dašt-e Kavír*). Viď napr. heslo Khurasan v.: *The Encyclopaedia of Islam*. Leiden: E.J.Brill, 1986.

⁵ Atwood, Ch.: *Encyklopedia of Mongolia and the Mongol Empire*. New York: Facts on File, 2004, s. 242.

⁶ Il-Khanids. In: *Encyclopaedia Iranica* [online]. ©2013 ENCYCLOPÆDIA IRANICA [cit. 2013-1-1]. Dostupné z: <http://www.iranicaonline.org/articles/il-khanids-i-dynastic-history>.

⁷ o pohraničných konfliktoch viď Amittai-Preiss, R.: *Mongols and Mamluks: the Mamluk- Ilkhanid War, 1260-1281*. Cambridge: Cambridge University Presse, 1995.

⁸ Veselý, R.: *Přehled politických a kulturních dějin islámských zemí od vzniku islámu do konce 18. století. Druhá část*. Praha: Univerzita Karlova, 1991, s. 9.

Hülegov najstarší syn a nástupca chán Abaqa (1265-1295) je najvýraznejšia ílchánovská osobnosť. Abaqovi sa podarilo vytlačiť čagatajské vojská, ktorá prenikli v roku 1270 hlboko do vnútra ríše, zatiaľ čo na západnej fronte prebiehala vojna s mamlúkami.⁹ Jeho vláda priniesla Perzii vnútornú stabilitu, podporoval obchod a obnovu hospodárstva. Perzia za jeho vlády po prvýkrát v moderných dejinách nadväzuje politické vzťahy s Európou.¹⁰

Po smrti chána Abaqa sa do čela ílchánovskej ríše dostávajú slabé osobnosti, ktorým chýba autorita. V dôsledku toho sa krajina postupne decentralizovala a moc prechádzala do rúk miestnych vládcov. Z tohto radu slabých chánov vyčnieval chán Gházán (1295-1304), ktorý sa svojimi agrárnymi reformami zaslúžil o oživenie perzského hospodárstva.¹¹ Ílchánovská dynastia sa skončila smrťou posledného potomka z Hülegovej línie Abú Sa'íd Bahádur (1316-1335). Abú Sa'íd nastúpil na trón iba ako 12-ročný a skutočná moc bola v rukách jeho vezírov.¹² Dôležitým počinom jeho zahraničnej politiky bolo podpísanie mierovej dohody medzi ríšou Ílchánov a mamlúkami (1323), ktorá ukončila šesťdesiatročné súperenie oboch krajín. Abú Sa'íd nemal žiadneho mužského potomka a po jeho smrti v roku 1335 mongolská vládnuca vrstva nevládala udržať jednotu ríše, ktorá bola vystavená nájazdom cudzích vojsk a oslabovaná separastickými tendenciami miestnych vládcov.¹³

Hospodárska situácia v Perzii v období nástupu novej dynastie nebola práve utešená. Krajina sa spamätávala z ničivého nájazdu mongolských vojsk¹⁴, počas ktorého bola zmasakrovaná alebo odvedená do zajatia značná časť populácie, veľké mestá boli vypálené a zvyšné obyvateľstvo zužovali chudoba a hlad. Nenapraviteľnú stratu pre perzské poľnohospodárstvo predstavoval príchod kočovných mongolských kmeňov, ktoré pre svoje zvieratá potrebovali rozsiahle neosídlené letné a zimné pastviny. V perzskom hospodárstve

---

⁹ Il-Khanids. In: *Encyclopaedia Iranica* [online]. ©2013 ENCYCLOPÆDIA IRANICA [cit. 2013-1-1]. Dostupné z: <http://www.iranicaonline.org/articles/il-khanids-i-dynastic-history>.

¹⁰ Veselý, R.: *Přehled politických a kulturních dějin islámských zemí od vzniku islámu do konce 18. století. Druhá část*. Praha: Univerzita Karlova, 1991, s. 9-10.

¹¹ Boyle, J.A.: *Dynastic and Political History of the Īl-Khāns*. In: Boyle, J.A.(ed.): *The Cambridge History of Iran.. The Seljuq and Mongol Periods*. Vol. 5. Cambridge: Cambridge University Press, 1968, s. 303-422.

¹² tamtiež, s. 406-414.

¹³ Il-Khanids. In: *Encyclopaedia Iranica* [online]. ©2013 ENCYCLOPÆDIA IRANICA [cit. 2013-1-1]. Dostupné z: <http://www.iranicaonline.org/articles/il-khanids-i-dynastic-history>.

¹⁴ prvá mongolská invázia do Perzie prebieha od roku 1220.

pastierstvo až doposiaľ nikdy nezohrávalo kľúčovú pozíciu a bolo skôr okrajovou záležitosťou.¹⁵

Výraznejšie oživenie perzskej ekonomiky priniesli až reformy chána Gházána. Pre daňový systém za vlády Ílchánov bolo typické svojvoľné vyberanie poplatkov a určovanie ich výšky miestnymi úradníkmi. Za vlády Gházána prišlo k stanoveniu presnej sumy pozemkovej dane, ktorá sa mala vyberať dvakrát do roka, na jar a na zimu. Od vysokých daní oslobodil Gházán i obchod a remeselnícke výrobky (v niektorých mestách boli tieto dane zrušené úplne), od čoho si sľuboval hospodársky rast miest. Veľké perzské mestá, ktoré boli zničené mongolskými nájazdmi, sa viac - menej v priebehu trinásteho storočia spamätali a postupne obnovovali svoje obchodné styky (napr. Nišápur, Herát, Merv, Balch).¹⁶

Čo sa týka poľnohospodárskej produkcie, tá už nikdy nedosiahla takej úrovne, na akej bola pred mongolským vpádom. Na úrodných pôdach pri Kaspickom mori, na juhu Iránu a v Iraku sa pestovali predovšetkým pšenica a jačmeň, ryža, bavlna a ovocie (figy, citrusové ovocie, melóny, datle, olivy atď.).¹⁷

Dôležitým a v súčasnosti veľmi diskutovaným prvkom ílchánskeho štátu bolo náboženstvo. S mongolskou inváziou smerom na západ sa vôbec po prvýkrát v histórii ocitajú moslimské územia pod nadvládou nemoslimských vládcov, ktorí nepatria k „ľuďom knihy“, ale ich náboženstvom je šamanizmus.¹⁸ Správy o tom, či sa Ílcháni snažili šíriť svoju vieru, ktorá v sebe zahŕňala i budhizmus, sa rôznia, väčšina historikov sa však prikláňa k názoru, že nemali misijné snahy a ich vzťah k náboženstvu bol tolerantný.¹⁹ Počas prvých rokov ílchánskeho štátu posilnili nemoslimské náboženské komunity, ktorých príslušníci sa presadili v administratíve (napr. židia, nestoriáni). Veľmi dôležitým dátumom pre náboženstvo v Ílchanáte sa stal 16. jún 1295, kedy budúci Ílchán Gházán konvertoval na islam a s ním takmer celá mongolská vládnuca trieda. Na jeho príkaz boli v krajine zbúrané všetky

---

¹⁵ Petrushevsky, I.P.: The Socio-Economic Condition of the Iran under the Īl-Khāns. In: Boyle, J.A.(ed.): *The Cambridge History of Iran. The Seljuq and Mongol Periods*. Vol. 5. Cambridge: Cambridge University Press, 1968, s. 484-491.

¹⁶ tamtiež, s. 483-538.

¹⁷ tamtiež, s. 483-536.

¹⁸ Jackson, P.: *The Mongols and the West 1221-1241*. Harlow: Pearson Education, 2005, s. 44.

¹⁹ Bausani, A.: Religion under the Mongols. In: Boyle, J.A.(ed.): *The Cambridge History of Iran. The Seljuq and Mongol Periods*. Vol. 5, Cambridge University Press: Cambridge, 1968, s. 540.

polyteistické svätyne a chrámy. Pokiaľ ide o moslimov v Perzii, tak väčšinu z nich tvorili ešte stále sunniti.²⁰

2.2. Ílcháni a vzťahy s Európou

Ako bolo spomenuté už vyššie, počas panovania Ílchánov sa Perzia po prvýkrát dostáva do kontaktu s Európou. Prvé kontakty s Európou nadväzuje už Hülegü, ktorý na začiatku 60. rokov 13. storočia vysiela smerom na západ poslov a listy adresované rímskemu pápežovi Urbanovi IV. (1261-1264) a francúzskemu kráľovi Ludovítovi IX. (1226-1270). Hlavným dôvodom týchto posolstiev za vlády Hülega a jeho nástupcov je hľadanie možných spojencov proti mamlúckemu sultanátu v Egypte a vyzývanie na koordináciu vojenských akcií proti spoločnému nepriateľovi.²¹ Dôvodom, prečo sa Ílcháni obrátili práve na západné mocnosti môže byť pôsobenie dominikánskeho mnícha anglického pôvodu Dávida z Ašby, ktorý bol na mongolský dvor poslaný v roku 1260 pápežským nunciom v Akku²², aby odradil Hülega od útoku na križiacke dŕžavy. Jeho pobyt v Perzii sa predĺžil na niekoľko rokov a prítomnosť rešpektovaného kňaza pravdepodobne prispela k definitívnemu rozhodnutiu mongolského vodcu obrátiť sa na západ.²³

Za čias prvého ílchánskeho chána boli výmenné posolstvá novinkou pre obe strany a je pre ne typická určitá zdržanlivosť (najmä zo strany rímskeho pápeža), vzájomné kontakty naberajú na intenzite s druhým Ílchánom Abaqom. Aby pomstil porážku Mongolov z roku 1260 pri 'Ayn Ğalūle, snaží sa Abaqa nájsť spojencov pre svoje ťaženie do Sýrie. Od roku 1267 si dopisuje s pápežom a jeho posolstvá smerujú i k anglickému kráľovi Eduardovi I. (1272-1307).²⁴ Vo svojej odpovedi z roku 1267 rímsky pápež Klement IV. (1265-1268), okrem výčítiek na margo jazyka mongolského posolstva (bolo napísané nie v latinčine, ale v mongolčine) a gratulácie k prijatiu kresťanstva, informoval chána, že na Blízky východ sa skutočne chystá jedna výprava proti mamlúkom pod vedením francúzskeho kráľa, ktorej sa

---

²⁰ tamtiež, s. 541-543.

²¹ Il-Khanids. In: *Encyclopaedia Iranica* [online]. ©2013 ENCYCLOPÆDIA IRANICA [cit. 2013-1-1]. Dostupné z: <http://www.iranicaonline.org/articles/il-khanids-i-dynastic-history>.

²² Akko- pobrežné mesto na severe Izraela. Počas križiackych výprav bolo súčasťou Jeruzalemského kráľovstva.

²³ Amittai-Preiss, R.: *Mongols and Mamluks: the Mamluk- Ilkhanid War, 1260-1281*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995, s. 94.

²⁴ Boyle, J.A.: Dynastic and Political History of the Īl-Khāns. In: Boyle, J.A.(ed.): *The Cambridge History of Iran. The Seljuq and Mongol Periods*. Vol. 5. Cambridge: Cambridge University Press, 1968, s. 362.

zúčastní mnoho aristokratov s vojskami, ale ešte nie sú známe podrobnosti ohľadom trasy. Z plánovaného spojenectva však napokon nebolo nič, pretože francúzsky kráľ zvolil cestu cez Tunisko a nie Sýriu.²⁵ Po tomto neúspešne plánovanom spojenectve posielal ílchánsky chán ďalších vyslancov na západ, ktorí opakovane prednášali výzvy k spojenému útoku proti mamlúkom na druhom lyonskom koncile (1274), v Taliansku (1276) a v Anglicku (1277). Keď nedostal žiadnu odpoveď, ktorá by pozitívne reagovala na jeho výzvy, rozhodol sa konať sám a v roku 1281 iba s pomocou vojsk z Malého Arménska zaútočil na mamlúkov. Stretnutie vojsk sa odohralo 30. októbra pri Homse a pre mongolskú armádu to znamenalo ďalšiu zdrvujúcu porážku.²⁶

I napriek tomu, že Európa zatiaľ aktívne nereagovala na mongolské posolstvá vyzývajúce k spolupráci, Abaqov nástupca, chán Arghún sa znova obracia na kresťanský západ, kde hľadá pomoc pri odvetnom útoku proti mamlúkom. V roku 1285 posielala list pápežovi Honoriusovi IV. (1285-1287), ktorý, ako sa zdá, bol poslaný so súhlasom Veľkého chána, Kubilaja (1256-1294), pretože v delegácii bol jeden z jeho úradníkov, nestoriánsky kresťan Ísá Kelemeči. Až ďalšia delegácia vyslaná v nasledujúcom roku sa vracia s listami od pápeža Mikuláša IV. (1288-1292), anglického kráľa Eduarda I. a francúzskeho kráľa Filipa IV. Pekného (1285-1314). Plány na ťaženie do Sýrie ale museli byť odložené kvôli konfliktu so Zlatou hordou.²⁷ Hoci Arghúnova snaha o politickú spoluprácu s Európou skončila neúspechom, podarilo sa v tomto období prelomiť trvajúcu nedôveru voči ríši Ílchánov. Za zmenu postoja kresťanského západu vďaka Mongolská ríša predovšetkým františkánskeho mníchovi Jánovi z Montecorvina, ktorý sa o Arghúnovej vláde vyjadroval len v superlatívoch, chválil jej minulosť a ospevoval prísľuby budúcnosti.²⁸

Diplomatické misie do Európy vysielané Ílchánmi nenaplnili svoj cieľ, no pre dejiny Iránu zostávajú naďalej dôležitým obdobím, kedy sa ako súčasť veľkej ríše podieľal Irán na vytváraní medzinárodnej politiky.

---

²⁵ Amittai-Preiss, R.: *Mongols and Mamluks: the Mamluk- Ilkhanid War, 1260-1281*. Cambridge: Cambridge University Presse, 1995, s. 96-98.

²⁶ Boyle, J.A.: Dynastic and Political History of the Īl-Khāns. In: Boyle, J.A.(ed.): *The Cambridge History of Iran. The Seljuq and Mongol Periods*. Vol. 5. Cambridge: Cambridge University Press, 1968, s. 363.

²⁷ tamtiež, s. 371-372.

²⁸ Beazly, R.: *The Dawn of Modern Geography*. Vol. 3. Oxford: Clarendon Press, 1906, s. 189.

3. Katolícka cirkev a misie na východ

3.1 Katolícka cirkev na začiatku 14.storočia

V prvej polovici 14. storočia, teda v čase Odorikovej cesty do Číny, prechádzala katolícka cirkev v Európe krušnými časmi. Zatiaľ čo ešte na začiatku 13. storočia bola pápežská moc v plnej sile, na jeho konci sa hlava katolíckej cirkvi presunula do dočasného sídla vo francúzskom Avignone.

Úvodné desaťročia 13. storočia boli obdobím pontifikátu najmocnejšieho pápeža stredoveku Inocenta III. (1198-1216). Ten vyšiel ako víťaz z mocenského súboja o prvenstvo medzi svetskou mocou kráľov a duchovnou mocou pápeža. Jeho osobnosťou sa zároveň naplnilo dlhoročné snaženie sa cirkvi o zvrchovanosť kresťanskej jednoty nad jednotlivými národmi západnej Európy.²⁹ Počas pontifikátu Inocenta III. prišiel do Ríma František z Assisi, aby „vyprosil pre svoje spoločenstvo pápežské potvrdenie.“³⁰ I keď na pohľad nenápadné, stali sa tieto žobravé rády oporou cirkvi v jej ďalšom vývoji. Po Inocentovej smrti boli pápeži v Ríme aj naďalej zaneprázdnení politickým vývojom v južnom Taliansku, kde sa Fridrich II. Hohenstauf pokúšal o zjednotenie obidvoch Sicílií so Svätou ríšou. Záverečný súboj o moc nad južným Talianskom cirkev síce vyhrala, ale pomery v Európe sa zmenili v prospech národných štátov a cirkev sa dostávala do čoraz väčšej závislosti na Francúzsku.³¹ Súčasne s oslabovaním pápežskej moci sa končilo aj obdobie križiackych výprav na Blízkom východe a v roku 1291 bola definitívne stratená posledná križiacka bašta, mesto Akkon.

Názory historikov na prechodné premiestnenie pápežského sídla do Avignonu nie sú jednotné. Zatiaľ čo jedna skupina (napr. Zutshi) ospravedlňuje rozhodnutie Klementa V. zlou bezpečnostnou situáciou v Ríme a jeho nezdravým ovzduším³², oponenti vidia za touto zmenou rezidencie silnejší vplyv francúzskeho kráľa.³³ K prvému variantu sa prikláňajú oficiálne cirkevné dejiny, ktoré opisujú zvláštnu záľubu pápežov vo francúzskom regióne a

---

²⁹ Franzen, A.: *Malé cirkevní dějiny*. 2.rozš. vydanie. Praha: Zvon, 1995. s. 160.

³⁰ tamtiež, s. 162.

³¹ tamtiež, s. 163-164.

³² Zutshi: The Avignon Papacy. In: Jones, M.(ed.): *The New Cambridge Medieval History*. Vol. 6. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s. 653.

³³ Franzen, A.: *Malé cirkevní dějiny*. 2.rozš. vydanie. Praha: Zvon, 1995. s. 165.

vtedajšie Taliansko ako krajinu anarchie.³⁴ Faktom zostáva, že všetci pápeži so sídlom v Avignone boli z južného Francúzska a do ich voľby zasahovali francúzski králi. Nebolo tajomstvom, že osud pápežstva závisel na pomoci francúzskej monarchie v boji proti talianskej politike.³⁵ Ešte za pontifikátu Klementa V. (1305-1314) dochádza k procesu s templármi, po ktorých je rád v roku 1312 na koncile vo Viedni zrušený a rozsiahle majetky templárov pripadajú de facto francúzskej korune.³⁶ Tento nepriaznivý vplyv sa prehľbuje s ďalším pápežom Jánom XXII. (1316-1334), ktorý pod malichernou zámienkou suspendoval nemeckého cisára Ľudovíta IV. Bavorského (1282-1347). Na Ľudovítovu stranu sa pridáva časť františkánov i odporcovia z laických vrstiev a spolu vyslovujú požiadavku reformy vnútornej štruktúry cirkvi. Všeobecnú nevôľu vyvolávali i najrôznejšie druhy poplatkov, ktorými sa svätá stolica snažila znovu naplniť prázdnu pokladnicu v období prechodu od naturálneho hospodárstva k peňažnému.³⁷

3.2. Katolícka cirkev a misie na východ

Ak by mala byť vybraná charakteristická vlastnosť pápežskej politiky 14. storočia, určite by voľba padla, popri silnej profrancúzskej orientácii, na širokú podporu misionárskej činnosti, hoci jej financovanie stálo až na druhom mieste za križiackymi výpravami, ktoré boli namierené predovšetkým proti moslimskému Španielsku, baltským krajinám a rôznym kacíckym zoskupeniam.³⁸

Naliehavá potreba nadviazať kontakty s krajinami na východ od križiackych území úzko súvisela s tatárskym vpádom do východnej Európy. Prvýkrát sa mongolské vojská objavili na hraniciach Európy už na začiatku 13. storočia, kedy v roku 1223 porazili pri rieke Kalce ruské kniežatá a stiahli sa späť. Organizované vojenské ťaženie do Európy začali Tatári (ako sú v Európe nazývané mongolské vojská) až v roku 1237. Ich cieľom bola severovýchodná Rus, ktorú napadli a vyplienili. Pod vedením Ďžingiz Chánovho vnuka Batúu

---

³⁴ Got, B.: Pope Clement V. In: *Catholic Encyclopedia* [online]. © 2009 by Kevin Knight [cit. 21.7.2013]. Dostupné z: <http://www.newadvent.org/cathen/04020a.htm>.

³⁵ Zutshi: The Avignon Papacy. In: Jones, M.(ed.): *The New Cambridge Medieval History*. Vol. 6. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s. 659.

³⁶ Franzen, A.: *Malé církevní dějiny*. 2. rozš. vydanie. Praha: Zvon, 1995, s. 166.

³⁷ tamtiež, s. 166-167.

³⁸ Zutshi: The Avignon Papacy. In: Jones, M.(ed.): *The New Cambridge Medieval History*. Vol. 6. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s. 661.

pokračovali na západ, ale európski panovníci si stále neuvedomovali hroziace nebezpečenstvo a zamestnaní vlastnými problémami nepodnikli žiadne spoločné opatrenia na obranu. Koniec nevšímavosti voči problémom východnej Európy prišiel až po vtrhnutí tatárskych hôrd do Poľska a Uhorska na prelome rokov 1240 a 1241. Po drvivej porážke uhorského vojska východne od Košíc, spustošili Tatári celé Uhorsko a obrátili sa na Dalmáciu. Od ďalších ničivých útokov uchránila Európu smrť veľkého chána, kvôli ktorej sa Batú rozhodol vrátiť sa do Mongolska a zúčastniť sa voľby nového chána Mongolskej ríše.³⁹

Barbarské vojská odniekiaľ zo stepí strednej Ázie plienili, zabíjali a rozosieli strach po celej Európe. Otázky pôvodu týchto dobyvateľov, ich zámery a rozmýšľanie boli pre vtedajšiu Európu veľkou neznámou. Vznikla potreba zodpovedať tieto otázky a ochrániť Európu pred ďalšími nájazdmi. Pápež Inocent IV. vydal v marci 1245 dve buly, ktoré mala výprava Jána z Plano Carpini priniesť do rúk veľkého chána. Okrem Jánovej misie boli do srdca Mongolskej ríše poslané i ďalšie dve misie Andreja z Longjumeau a Ascelina Lombardského.⁴⁰

Ján z Plano Carpini (1182-1252) bol františkánsky mních, ktorý dlhé roky vykonával misijnú činnosť v severnej Európe. Hoci mal už 65 rokov a kvôli svojej vysokej váhe sa presúval zásadne na oslovi, vydal sa na Veľkú noc roku 1245 spolu s Vavrincom z Portugalska z francúzskeho Lyonu smerom na východ.⁴¹ Nakoľko o Mongoloch vtedy nikto nič nevedel, je prirodzené, že účastníci misie vedeli o cieľi putovania iba pramálo. Nepoznali jazyk, miestne obyčaje, nevedeli, aké prijatie môžu očakávať. So sebou niesli dve buly, v ktorých Inocent IV. vyzýval mongolských panovníkov, aby už viac neatakovali kresťanské územia v Európe.⁴² Ján z Plano Carpini putoval do Mongolska severnou cestou, popri Kaspickom mori a Aralskom jazere do strednej Ázie a odtiaľ do hlavného mesta mongolskej ríše, Karakorumu. Výprava dorazila do Karakorumu presne v čase korunovácie veľkého chána Kűjűka (1246-1248) a zdá sa, že sa im dostalo veľmi pohostinného prijatia. Nový Veľký chán Jána prijal a poslal pápežovi list, v ktorom sa sťažuje, že buly nie sú písané v jazyku, ktorému on rozumie, a rovnako žiada pápeža, aby mu prišiel osobne vzdať úctu.⁴³

---

³⁹ Drška, V., Picková, D.: *Dějiny středověké Evropy*. Praha: Skřivan, 2004, s. 239-245.

⁴⁰ Rozehnalová, J.: Za obzory dobového poznání. Tradice a empirie ve středověkých správách o Asii. In: Beneš, P., Hlaváček, P., Pospíšil, C.V. (ed.): *Františkánství v kontaktech s jiným a cizím*. Praha: Universita Karlova, Filosofická fakulta, 2009, s.36-63.

⁴¹ Komroff, M. (ed.): *Contemporaries of Marco Polo*. New York: Liveright Publishing Corp., 1937, s. 2.

⁴² plné znenia búl v Dawson, Ch.: *Mission to Asia*. Toronto: University of Toronto Press, 1955, s. 73-76.

⁴³ plné znenie listu v Dawson, Ch.: *Mission to Asia*. Toronto: University of Toronto Press, 1955, s. 85-86.

Jánove poznatky z mongolskej histórie, geografie a tradícií sa stali súčasťou jedného z najpopulárnejších encyklopedických diel v stredoveku *Speculum Historiale* od Vincenta z Beauvais.⁴⁴

Od tohto okamžiku naberajú vzťahy medzi západnou Európou a Mongolskou ríšou na intenzite. Nepríliš slávne sa skončila misia dominikánov, ktorí sa v roku 1247 na príkaz pápeža vybrali k taboru mongolskej armády umiestnenom na západ od Kaspického mora. Za nevhodné správanie sa Mongoli dominikánom vyhrážali smrťou a útokmi do Európy.⁴⁵ Medzitým boli vyslané i dve posolstvá z Mongolskej ríše do Európy, konkrétne na francúzsky dvor a do Ríma. Francúzsky kráľ Ľudovít IX. prijal mongolských poslov, nestoriánov Dávida a Mareka, na Cypruse. Okrem správ o možnom spojenectve proti arabským vojskám, oznámili kráľovi aj úmysel Veľkého chána ochraňovať kresťanov všetkých denominácií v ríši. V reakcii na takéto dobré zvesti vyslal Ľudovít IX. za mongolským chánom dovtedy najdôležitejšiu kresťanskú misiu pod vedením dominikánskeho mnícha Andreja z Longjumeau.⁴⁶

Na rozdiel od skromnej františkánskej misie, nové posolstvo do Mongolskej ríše bolo veľkolepé. Okrem Andreja z Longjumeau sa misie zúčastnili ďalší dvaja dominikáni, dvaja rytieri na ochranu a ešte dvaja klerici.

Voľba Andreja z Longjumeau za vedúceho výpravy nebola náhodná. Ako bolo spomenuté vyššie, Andreja poslal do východných krajov i pápež Inocent IV. Táto skromná pápežská misia pozostávala iba z dvoch dominikánov a jedným z jej hlavných účelov bolo doručiť pápežské buly predstaviteľom východných cirkví pôsobiacich na mongolských územiach⁴⁷. Po svojom príchode na územie dnešnej Sýrie sa vydal Andrej spolu so spoločníkom do Mosúlu, ktorý bol už vtedy pod kontrolou mongolskej armády. Z Mosúlu putovali smerom do Tabrízu.⁴⁸ Tabríz a jeho okolie mal pod svojou správou od roku 1242 mongolský vojvodca Bajdžu (1243-1260), ktorý porazil sedlžucké vojská a získal pre veľkú

---

⁴⁴ kompletný Jánov spis v latinčine i angličtine v Carpini, I. de P.: *The Long an Wonderful Voyage of Frier Iohn de Plano Carpini*. [online]. © 2013 The University of Adelaide [cit. 25.7.2013]. Dostupné z: <http://ebooks.adelaide.edu.au/h/hakluyt/voyages/carpini/complete.html#latin>.

⁴⁵ Dawson, Ch.: *Mission to Asia*. Toronto: University of Toronto Press, 1955, s. xviii-xix.

⁴⁶ tamtiež, s. xix.

⁴⁷ Nepanuje jednoznačné presvedčenie, či výprava Andreja z Longjumeau bola totožná s vyššie spomenutou neúspešnou misiou dominikánov alebo nie. Väčšina zdrojov sa prikláňa k teórii, že išlo o dve rôzne misie, ktoré mali podobnú trasu napr. Igor de Rachewiltz.

⁴⁸ Rachewiltz, I.: *Papal Envoys to the Great Khan*. Stanford: Stanford University Press, 1971, s. 113.

ríšu územia západného Iránu a Turecka. Napriek tomu, že mongolské vojská bežné obyvateľstvo nešetřili, súhlasili s ochranou nestoriánskych komunít na dobytých územiach. Ešte v roku 1235 vymenoval Veľký chán Ögedej (1186-1241) sýrskeho duchovného Simeona Rabban Ata za predstaviteľa všetkých nestoriánskych kresťanov so sídlom v Tabríze. Simeon pod mongolskou ochranou vybudoval na území mnoho kostolov a šířil kresťanstvo.⁴⁹

Po príchode do Tabrízu, začiatkom roku 1245, sa Andrej z Longjumeau stretol so Simeonom a odovzdal mu pápežské buly. Na oplátku mu bol zverený list od Simeona, ktorý býva niekedy označovaný „za prvý východný spis vyjadrujúci záujem o nadviazanie vzťahov s kresťanským východom.“⁵⁰ Bohužiaľ, k dispozícii je iba latinský preklad, ktorý urobil z perzštiny Andrej z Longjumeau.⁵¹ V liste sa Simeon zmieňuje o tom, že počul o konfliktoch medzi pápežom a Fridrichom II. a uznáva pápeža ako nástupcu apoštola Petra.⁵² Na svojej spiatocnej ceste sa títo dvaja dominikáni stretli s patriarchom jakobitov, od ktorého takisto niesli pozitívne správy a prísľub obnovenia jednoty s katolíckou cirkvou.⁵³

Pokiaľ ide o druhú výpravu Andreja z Longjumeau pod patronátom francúzskeho kráľa, tak tá bola minimálne v nadviazaní vzťahov s Mongolsku ríšou rovnako úspešná. Táto výprava niesla so sebou medzi darmi pre Veľkého chána aj krásnu prenosnú kaplnku pokrytú purpurovočerveným šarlátom.⁵⁴ Výprava bola prijatá regentkou a vdovou po Kűjűk chánovi, Ogul Gamiš, ktorá chápala ich dary ako vzdanie úcty a pravidelný poplatok za mier. List, ktorý poslala, späť do Európy sa pochopiteľne niesol v rovnakom duchu a zaväzoval jeho adresáta posielat' ročne rovnaký objem zlata a striebra, aby bolo udržané priateľstvo a mongolské vojská nemuseli zničit' krajinu a pozabíjať obyvateľstvo. Kráľ Ľudovít IX. nebol

---

⁴⁹ Atwood, Ch.P.: *Encyclopedia of Mongols and Mongol Empire*. New York: Facts on File, s.29.

⁵⁰ Ciggaar, K., Teule, H.: *East and West in the Crusader States. Context - Contacts - Confrontations*. Leuven: Peeters Press, 2003, s. 108.

⁵¹ V stredovej kronike sa uvádza, že hovoril „ po arabsky a chaldejsky“, ale väčšina súčasných historikov sa domnieva, že to nebola chaldejčina, ale perzština. Vid' napr. Dawson, Ch.: *Mission to Asia*. Toronto: University of Toronto Press, 1955, s. xix.

⁵² Ciggaar, K., Teule, H.: *East and West in the Crusader States. Context - Contacts - Confrontations*. Leuven: Peeters Press, 2003, s. 109.

⁵³ Rachewiltz, I.: *Papal Envoys to the Great Khan*. Stanford: Stanford University Press, 1971, s. 114.

⁵⁴ Simpson, M. S.: Manuscripts and Mongols. Some Documented and Speculative Moments in East-West/Muslim-Christian Relations. *French Historical Studies* [online]. 2007, vol.30, no. 3, s. 351-394 [cit. 28.7.2013]. Dostupné z: <http://fhs.dukejournals.org/content/30/3/351.full.pdf>.

z takejto správy príliš nadšený, ale výprava potvrdila aspoň správy arménskych misionárov, podľa ktorých žijú v týchto končinách Ázie početné kresťanské komunity.⁵⁵

Pre poznanie histórie Iránu je obrovská škoda, že o výpravách vedených Andrejom z Longjumeau sa zachovali iba kusé informácie. Z misionárov vysielaných Európou bol totiž medzi prvými, kto si zvolil do Mongolska cestu cez Perziu (cesta cez strednú Áziu bol kratší a obľúbenejší variant) a navštívil tak územia, ktoré boli európskym vyslancom neznáme. O jeho výpravách sa dozvedáme najmä z pera Jeana de Joinvilla a Matúša z Paríža v jeho *Chronica Majora*.

Informačne najprínosnejšou misiou tej doby, ktorá detailne opísala najviac mongolských reálií, bola misia Viliama z Rubruku. Viliam bol františkánsky misionár, ktorý sa ešte v Paríži zblížil s Ľudovítom IX. a sprevádzal ho na jeho križiackej výprave proti Egyptu v roku 1248. Nehľadiac na predchádzajúce diplomatické neúspechy, Ľudovít IX. sa nechcel vzdať svojho plánu na pokresťančenie mongolského územia, a preto vysielal Viliama z Rubruku spolu s tromi ďalšími duchovnými, vrátane prekladateľa, na východ do Mongolska.⁵⁶ Na svojej ceste dorazili do hlavného mesta Karakorumu a Viliam, vykonávajúci nariadenie francúzskeho kráľa, zapisoval každý detail cesty. Svoje zážitky zhrnul do diela nazvaného jednoducho *Itinerarium*, z ktorého sa po prvýkrát Európa dozvedá o existencii budhizmu, papierových peniazoch a šamanizme. Rovnako vyvrátil presvedčenie, že Kaspické more sa vlieva do Severného ľadového oceána.⁵⁷

S Viliamom z Rubruku pomyselné končí prvé obdobie pápežských misií, ktoré znamenalo pre západnú Európu nadviazanie priamych diplomatických stykov so vzdialenou Mongolskou ríšou a rovnako i prísun nových poznatkov o vzdialených krajinách.⁵⁸ Františkáni a dominikáni, ktorí sa na týchto cestách zúčastnili, museli zanedbať misijnú činnosť a sústrediť sa predovšetkým na nadviazanie kontaktov a podrobný popis krajiny a obyvateľstva. Táto situácia sa mení na konci 13. storočia a je priamo spojená s postavou františkánskeho mnícha Jána z Montecarvina (1247 - 1328).

Medzi rokmi 1279 - 1283 pôsobil taliansky rodák, Ján z Montecarvina, na misii po Arménsku a Perzii, kde mal obracať na kresťanskú katolícku vieru domáce obyvateľstvo.

---

⁵⁵ Dawson, Ch.: *Mission to Asia*. Toronto: University of Toronto Press, 1955, s. xviii-xix.

⁵⁵ tamtiež, s. xx.

⁵⁶ Dawson, Ch.: *Mission to Asia*. Toronto: University of Toronto Press, 1955, s. xviii-xix.

⁵⁷ William of Rubruck. In: *Encyclopaedia Iranica* [online]. ©2013 ENCYCLOPÆDIA IRANICA [cit. 2013-7-28]. Dostupné z: <http://www.iranicaonline.org/articles/william-of-rubruck>.

⁵⁸ Beazly, R.: *The Dawn of Modern Geography*. Volume III. Oxford: Clarendon Press, 1906, s. 161.

Naspät' do rodného Talianska sa vrátil v roku 1289 spolu s listom od arménskeho kráľa pre pápeža Mikuláša IV (1227-1292).⁵⁹ Ján sa vrátil z tejto misie plný dobrých správ. Bol nadšený prístupom ílchánskeho vládcu Arghuna (1284-1291) a jeho postojom ku kresťanstvu. Podľa správ mali kresťanstvo prijať dve Arghunove manželky a pokrstený bol takisto jeho syn Úldžájtú (1304-1316). Pri príležitosti jeho krstu poslal rímskokatolícky pápež misiu s blahoželaním. Arghunov nástupca Gházán nebol veľmi naklonený kresťanstvu a k oživeniu misijných aktivít prišlo až za Gházánovho nástupcu Úldžájtúa.⁶⁰

Približne v rovnakom čase dorazilo k pápežovi i posolstvo vedené nestoriánom Bar Saumom, ktorého vyslal Arghun, aby vzniesol u rímskeho pápeža žiadosť o poslanie katolíckych misionárov na dvor Veľkého chána, ktorý bol veľmi naklonený ku kresťanstvu.⁶¹ Pápež touto neľahkou úlohou poveril vtedy už skúseného Jána z Monte Carvina. Opatrený všetkými potrebnými listami vyráža Ján na cestu v roku 1289. O podrobnom priebehu cesty sa, bohužiaľ, nezachovali presné správy, ale z Jánových listov je zrejmé, že na svojej ceste navštívil najskôr ílchánskeho vládcu v Tabríze a pobudol tu dlhší čas, pretože opäť na cestu sa vydáva až v roku 1291. Rovnako ako pred ním Marko Polo, si aj Ján so spoločníkmi vybral cestu do Číny cez Indiu, nakoľko v strednej Ázii zúrila vojna medzi mongolskými kmeňmi.⁶² Podľa vlastných slov už v severnej Indii obrátil na kresťanstvo viac ako sto ľudí.⁶³

Po príchode do Číny Ján absolvoval recepcie u Veľkého chána, ale nepodarilo sa mu ho presvedčiť o konverzii na kresťanstvo, pretože podľa Jánových slov „modloslužobníctvo je v ňom zakorenené príliš hlboko.“⁶⁴ Napriek počiatočnému neúspechu sa Jánovi podarilo nájsť mecenášov a s ich pomocou postaviť kresťanský kostol s kostolnou vežou. Za celú dobu svojho pôsobenia v Pekingu obrátil pokrstil asi 6 000 ľudí a sám vychovával okolo 150 žiakov, ktorých učil náboženstvo, latinčinu a aj gréčtinu. V neposlednej rade sa zaslúžil i o preklad Nového zákona a žalmov do čínštiny.⁶⁵ Jeho úspechy potešili katolícku cirkev a v roku 1307 posielal pápež Klement V. siedmich františkánov, aby vysvätili Jána za arcibiskupa

---

⁵⁹ Dawson, Ch.: *Mission to Asia*. Toronto: University of Toronto Press, 1955, s. 222.

⁶⁰ Beazly, R.: *The Dawn of Modern Geography*. Volume III. Oxford: Clarendon Press, 1906, s. 203.

⁶¹ John of Monte Corvino. In: *Catholic Encyclopedia* [online]. © 2009 by Kevin Knight [cit. 21.7.2013]. Dostupné z: <http://www.newadvent.org/cathen/08474a.htm>.

⁶² Dawson, Ch.: *Mission to Asia*. Toronto: University of Toronto Press, 1955, s. xxxi.

⁶³ John of Montecorvino: Report from China 1305. In: *Medieval Sourcebook* [online]. © Paul Halsall April 1996 [cit. 28.7.2013]. Dostupné z: <http://www.fordham.edu/halsall/source/corvino1.asp>.

⁶⁴ Beazly, R.: *The Dawn of Modern Geography*. Volume III. Oxford: Clarendon Press, 1906, s. 168.

⁶⁵ John of Montecorvino: Report from China 1305. *Medieval Sourcebook* [online]. © Paul Halsall April 1996 [cit. 2013-7-28]. Dostupné z: <http://www.fordham.edu/halsall/source/corvino1.asp>.

Pekingu. Ján z Montecorvina sa už do Európy nikdy nevrátil a zomrel v Pekingu v roku 1328.⁶⁶ Napriek skutočnosti, že váha celej misie spočívala po dobu asi 12 rokov na jeho pleciach, podarilo sa mu vytvoriť pevné centrum katolicizmu v Mongolskej ríši, ktoré Jánovi pokračovatelia dokázali udržať ešte ďalších 40 rokov.⁶⁷

Pre históriu misií na území ílchánovského štátu je nevyhnutné spomenúť meno rodáka z Florencie, dominikána Ricolda z Monte Carce. Ricold sa narodil v roku 1242, vyštudoval filozofiu a vo svojich 25 rokoch sa pridal k dominikánom. I jeho požiadal pápež, aby kázal evanjelium Tatárom, a tak sa okolo roku 1286 vydáva do Sýrie. Na rozdiel od iných misionárov si poznámky o krajinách robil už v priebehu cesty.⁶⁸ Zo Sýrie pokračuje Ricold do Tabrízu, v ktorom zotrval niekoľko mesiacov a kázal evanjelium. Táto práca ho ale neuspokojovala, a tak putoval cez územie Kurdistanu (tu strávil nejaký čas s nomádmi) do Bagdadu, kde horlivo študoval islam a vyvracal jeho doktríny. Svoju správu chcel predat' po návrate pápežovi, ale nakoniec tento zámer neuskutočnil. Do rodného mesta sa vrátil v roku 1301 a dožil sa dlhého veku (z. 1330).⁶⁹

Aby bol tento výpočet dôležitých pápežských výprav kompletný, musí byť urobená aspoň drobná zmienka o poslednej dôležitej misii stredoveku, ktorá smerovala na východ. Za jej vedúceho bol určený františkán, pôvodom zo severného Talianska, Ján z Marignolli (1290-?). Jeho vyslanie na východ bolo odpoveďou na delegáciu čínskych kresťanov, ktorí sa v roku 1338 v Avignone u pápeža sťažovali, že im chýba kvalifikovaný vodca vo viere. Ich sťažnosti boli vypočuté a ešte v decembri toho istého roku Jánova výprava opúšťa Avignon. Jeho putovanie bolo skutočne chvályhodné: cestoval z Konštantínopolu na Krym a do strednej Ázie a následne do Pekingu, kde odovzdáva vojenského koňa Veľkému chánovi. Z Pekingu sa Ján vybral cestou cez Indiu, Perzský záliv, Isfahán, Sýriu, Cyprus a Egypt späť do Francúzska, kam dorazil v roku 1353.⁷⁰ Z tohto dlhoročného putovania nezanechal žiadne ucelené dielo, ale útržky viac či menej podrobné zahrnul do svojho trojdielneho diela

---

⁶⁶ Zutshi: *The Avignon Papacy*. In: Jones, M.(ed.): *The New Cambridge Medieval History*. Vol. 6. Cambridge: The Cambridge University Press, 2008, s. 660.

⁶⁷ Dawson, Ch.: *Mission to Asia*. Toronto: University of Toronto Press, 1955, s. xxxiii.

⁶⁸ Kompletný súbor diel Ricolda z Monte Carce nebol ešte vydaný. Je autorom niekoľkých diel, z ktorých kniha *Ad nationes orientales* (K východným národom) mala slúžiť ako príručka pre misionárov.

⁶⁹ Beazly, R.: *The Dawn of Modern Geography*. Volume III. Oxford: Clarendon Press, 1906, s. 196-199.

⁷⁰ Golubovich, G.: Giovanni de Marignolli. In: *Catholic Encyclopedia* [online]. © 2009 by Kevin Knightevin [cit. 2013-7-28]. Dostupné z: <http://www.newadvent.org/cathen/16060b.htm>.

Monumenta historica Bohemiae nusquam antehac (Kronika česká), ktoré napísal v Prahe na objednávku českého kráľa Karla IV. (1346-1378).⁷¹

Povzbudený úspechom misie v Pekingu vyhlásil v roku 1318 pápež Ján XII. ďalšiu misionársku provinciu v hlavnom meste ílchánskej ríše, Sultániji, a obsadil ju šiestimi svätiacimi biskupmi. Na jej čele bol dominikán František z Perugie. Pod toto biskupstvo spadala nielen celá ílchánska ríša, ale aj India.⁷² Ďalšie tri biskupstvá boli vytvorené na území Zlatej hordy, ale žiadne z nich nefungovalo dlhšie ako pár rokov.⁷³

Polovica 14. storočia znamenala v Číne úpadok moci chánov a s ním i klesajúci vplyv nestoriánov i katolíkov. Najťažšiu ranu kresťanstvu v Ázii zasadili Timurove výboje, kedy bola zničená väčšina kostolov a kresťanských centier. K obnoveniu kresťanských misií z Európy prichádza znova až v 16. storočí.⁷⁴

---

⁷¹ The Travels of John de Marignolli 1339-1353. *Silk Road* [online]. Seattle: The Silk Road Foundation, 2001-2002 [cit. 2013-7-29]. Dostupné z: <http://depts.washington.edu/silkroad/texts/marignolli.html>.

⁷² Beazly, R.: *The Dawn of Modern Geography*. Volume III. Oxford: Clarendon Press, 1906, s. 203.

⁷³ Zutshi: The Avignon Papacy. In: Jones, M.(ed.): *The New Cambridge Medieval History*. Vol. 6. Cambridge: The Cambridge University Press, 2008, s. 661.

⁷⁴ Dawson, Ch.: *Mission to Asia*. Toronto: University of Toronto Press, 1955, s. xxxiv.

4. Život Odorika z Pordenone

4.1. Život pred veľkou cestou

Životné cesty Odorika majú i napriek všetkým publikáciám, ktoré o ňom doteraz vyšli, veľa časových a informačných medzier. Dátum jeho narodenia sa obyčajne kladie do obdobia medzi rokmi 1270-1286. Na svet prišiel v malej dedinke menom Villanova neďaleko Pordenone v Taliansku, v kraji pri hraniciach s dnešným Slovinskom a Rakúskom nazývanom Furlansko. Rodným jazykom Odorika bola najskôr furlančina, dnes zaradená pod rétorománske jazyky.⁷⁵ V súvislosti s Odorikovou rodinou býva veľmi často diskutovaná otázka pôvodu jeho otca. Podľa záznamov lubenského kronikára Anonymusa Leobienis bol Odorikov otec vojak v armáde českého kráľa Otakara. Táto informácia rozširuje stručnú zmienku korutánskeho historika Jána z Viktrinku, ktorý hovoril o Odorikovi ako o potomkovi Přemyslovho vojaka.⁷⁶ V tomto období sa totiž český kráľ Přemysl Otakar II. (1253-1278) intenzívne zaoberal rozširovaním svojho kráľovstva smerom k Jadranskému moru a podarilo sa mu pripojiť i oblasť Kraňska (v dnešnom Slovinsku) a Pordenone.⁷⁷ No a z vojakov, ktorých tu český kráľ nechal, sa niektorí oženili s miestnymi furlánskymi dievčatami.

Kronikári rovnako zachytili, že Odorik pochádzal z rodu Mattiussi, čo síce nebolo vo Furlansku neobvyklé meno, ale mohlo by tiež odkazovať na jeho deda alebo otca s menom Matúš, ktorý pochádzal z Čiech.⁷⁸ Bohužiaľ, dokumenty z obdobia Přemysla Otakara II, ktoré by mohli rozlúštiť záhadu Odorikovho pôvodu, ešte neboli prečítané, objavené alebo dochované.⁷⁹ Vladimír Liščák upozorňuje ešte na jednu zavádzajúcu skutočnosť pri vynášaní definitívnych súdov o Odorikových koreňoch. Iba jeden z mnohých rukopisov Odorikovej

---

⁷⁵ Hortig, O.: Odoric of Pordenone. In: *Catholic encyclopedia* [online]. © 2009 by Kevin Knightevin [cit. 2013-7-30]. Dostupné z: <http://www.newadvent.org/cathen/12281a.htm>.

⁷⁶ Kocourek, R.: Odorik a jeho osudy. In: Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 81-90.

⁷⁷ Charvát, P.: Přemysl Otakar II. a poslední křížová výprava. In: Sommer, P., Liščák, V.: *Odorik z Pordenone: z Benátek do Pekingu a zpět. Setkávání na cestách starého světa ve 13. - 14. století*. Praha: Centrum medievalistických studií, 2008, s. 125-137.

⁷⁸ Liščák, V.: Odorik z Pordenone a východní kraje světa. In: Sommer, P., Liščák, V.: *Odorik z Pordenone: z Benátek do Pekingu a zpět. Setkávání na cestách starého světa ve 13. - 14. století*. Praha: Centrum medievalistických studií, 2008, s. 10-25.

⁷⁹ Kocourek, R.: Odorik a jeho osudy. In: Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 81-90.

cesty sa zmieňuje o autorovom „čeství“. Meno Odorika v podobe „Odorik Český“, teda po latinsky *Odoricus Boemus*, sa vyskytuje v titule a v záverečnej kapitole parížskeho rukopisu. Avšak pri pohľade na reprodukcie tejto pasáže je zrejmé, že prívlastok *Boemus* bol pripísaný až neskôr. Z rukopisov, podľa Liščáka, vyplýva, že sám Odorik sa za Čecha nikdy neoznačil, aj keď mnohí autori napr. Yule a Cordier považovali onen prívlastok na rukopise za dostatočný dôkaz.⁸⁰

Nech to bolo s Odorikovým pôvodom akokoľvek, zdá sa, že to nijako neovplyvnilo jeho ďalší osud. Do františkánskeho rádu Menších bratov vstúpil, ako bolo vtedy zvykom, vo veku 15 rokov v neďalekom meste Udine. Už veľmi skoro sa mal stať známym a vyhľadávaným františkánom, za ktorým prichádzali ľudia z ďalekého okolia, aby si vypočuli jeho kázania.⁸¹

Už zanedlho však Odorik zmenil svoje pôsobisko a odišiel do južného Francúzska, aby sa tam pripravoval na dráhu misionára. Tu žil ako pustovník v lesoch, chodil bosý, rozjímal a dodržiaval prísny asketický režim. Údajne sa živil iba chlebom a vodou a občas si dokonca obliekal drôtenú košeľu a železné brnenie. Rovnako sú mu ešte z toho obdobia jeho života pripisované nejaké zázraky.⁸² Po návrate zo samoty späť medzi ľudí bol vybraný na misijnú cestu do Ázie. O tejto ceste sa nezachovali takmer žiadne správy (a rovnako sa o nej príliš nezmieňujú ani súčasný Odorikovi životopisci) až na skromný zápis vikára severného Tatárska. Vikár Konrád z Pigana vo svojom liste pápežovi vychvaľuje Odorikove schopnosti, predovšetkým jeho obdivuhodný talent na jazyky, ktoré sa Odorik naučil až s neuveriteľnou ľahkosťou. Odorik už počas tejto prvej cesty na východ občas zastával funkciu tlmočníka, ale, on sám žiadne písomné zmienky o svojom putovaní nezanechal. Vďaka tejto ceste sa Odorik nielenže naučil niektoré orientálne jazyky, ale stačil si privyknuť i na miestne reálie a spôsob komunikácie, čo sú veci, ktoré mu podstatne uľahčili jeho druhú veľkú cestu do Ázie.⁸³

---

⁸⁰ Liščák, V.: Odorik z Pordenone a východní kraje světa. In: Sommer, P., Liščák, V.: *Odorik z Pordenone: z Benátek do Pekinga a zpět. Setkávání na cestách starého světa ve 13. - 14. století*. Praha: Centrum medievalistických studií, 2008, s. 10-25.

⁸¹ *Blessed Odoric Mattiussi of Pordenone 1265-1331* [online]. © 1959 Franciscan Herald Press [cit. 2013-7-30]. Dostupné z: <http://www.franciscan-sfo.org/sts/S0114odor.htm>.

⁸² Komroff, M.: *Contemporaries of Marco Polo*. New York: Liveright Publishing Corp., 1937, s. 212.

⁸³ Kanský, J.: *Čeští cestovatelé*. Praha: Orbis, 1961, s. 45.

4.2. Cesta, smrť a blahorečenie

Nie je známe, kedy presne poveril pápež Ján XII. Odorika misiou do Mongolska, ale pravdepodobne sa tak stalo niekedy v časovom úseku od 1317-1318.⁸⁴ Účelom Odorikovej cesty bola misijná činnosť, ako to koniec - koncov popisuje on sám v prvej kapitole svojho cestopisu: „...a navštívil země nevěřících, chtěje skliditi nějakou žeň duší.“⁸⁵

Odorika na ceste sprevádzal brat Jakub, františkánsky misionár írského pôvodu. Spolu vyrazili na lodi z benátskeho prístavu do Istanbulu a odtiaľ ďalej na východ do Trapezuntu (dnešný Trabzon). Odorik si podobne ako jeho predchodcovia vybral kvôli zlej bezpečnostnej situácii v strednej Ázii južnú cestu cez Indiu. V Perzii cestovali po trase Tabríz, Sultánije, Kášán, Jazd, Isfahán a Bagdad. Následne sa z Perzského zálivu preplavili do Indie a z nej potom do juhovýchodnej Ázie, kde mali podľa Odorikových záznamov navštíviť Sumatru, Jávu a Borneo. Cieľovou zastávkou na ich ceste bola Čína, ktorej opisu je venovaná i podstatná časť Odorikovho diela. Vylodili sa vo veľkom prístave Kanton a cez mestá na Cisárskom kanále dorazili do Qanbaliqu (dnešný Peking). V Pekingu strávil Odorik tri roky (dorazil zrejme v roku 1324 alebo o rok neskôr) a je pravdepodobné, že sa tu zapojil do aktivít františkánov, ktorí pôsobili pod vedením Jána z Montecorvina (vid' vyššie).⁸⁶

Počas trojročného pobytu sa upokojila situácia v strednej Ázii, a preto si Odorik vybral pre cestu späť do Európy túto kratšiu trasu. Počas nej zrejme ako prvý Európan navštívil a opísal Tibet. Je to ale i moment, od ktorého strácame ďalšie informácie o priebehu cesty.⁸⁷

V marci alebo apríli dorazil chorý, schudnutý a skromne oblečený Odorik do františkánskeho kláštora v Pordenone. Žiadny rozruch sa okolo neho nekonal, pretože úbohých a zbedačených pútnikov prijímali v kláštoroch dennodenne. Odorik sa tu dlho nezdržal, pretože chcel pokračovať vo svojej ceste ďalej na západ až do Avignonu, aby pápežovi predal správu z východných krajov a požiadal o ďalšie vyslanie misií, ktoré by šíрили kresťanskú vieru. Odorikovým plánom bolo prísť do Pisy a tam sa nalodiť na loď do

---

⁸⁴ Liščák, V.: Odorik z Pordenone a východní kraje světa. In: Sommer, P., Liščák, V.: *Odorik z Pordenone: z Benátek do Pekingu a zpět. Setkávání na cestách starého světa ve 13. - 14. století*. Praha: Centrum medievalistických studií, 2008, s. 10-25.

⁸⁵ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 81-90.

⁸⁶ Liščák, V.: Odorik z Pordenone a východní kraje světa. In: Sommer, P., Liščák, V.: *Odorik z Pordenone: z Benátek do Pekingu a zpět. Setkávání na cestách starého světa ve 13. - 14. století*. Praha: Centrum medievalistických studií, 2008, s. 10-25.

⁸⁷ Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913, s. 11.

Avignonu. Neprešiel však ani tretinu cesty a jeho zdravotný stav mu nedovoľoval pokračovať v ceste. V Padove sa uchýlil opäť k františkánom a tu počas mája roku 1330 diktoval kňazovi Gugliemovi da Solagna svoje zážitky z ciest.⁸⁸ V Padove rozprával Odorik svoje príhody aj istému Marchesinovi da Bassano, ktorý ich neskôr pripojil ku Gugliemovej verzii.⁸⁹

Keď sa trochu zotavil, chcel Odorik pokračovať vo svojom pôvodnom pláne a vydal sa na cestu. Tentoraz do Pisy síce dorazil, ale cítil, že mu veľa času nezostáva a nechal sa dopraviť do svojho domovského kláštora v Udine. Tu 14. januára roku 1333 zomiera.⁹⁰

Hystériu, ktorá sa rozpútala po Odorikovej smrti, nečakal nikto a hádam najmenej ostatní františkáni, ktorí chceli úbohého neznámeho starca ešte v ten istý deň pochovať. S dátumom pohrebu a jeho skromným priebehom však rozhodne nesúhlasil veľmi vplyvný sudca menom Konrád Bernardiggi, ktorý k Odorikovej prechovával hlbokú úctu. Naplánoval nebohému Odorikovi veľkolepú rozlúčku, ktorá sa mala konať nasledujúci deň.⁹¹

Odorikov pohreb spustil nečakanú lavínu obecného nadšenia. Prišlo obrovské množstvo ľudí a navzájom sa predbiehali, aby mohli pobožkať jeho ruku alebo chodidlo a snažili sa utrhnúť si z neho aspoň kúsok oblečenia. Diali sa zázraky, jeden dotyk Odorikovej mŕtvolky vyliečil šľachtickej už dlhé roky ochrnutú ruku. Niektorí iní chceli Odorikovi odstrihnúť nožnicami ucho, ale tie sa zrazu nedali stlačiť. Uzdravenia nemali konca kraja a veriaci si odnášali domov ako relikvie Odorikove fúzy i úlomky z rakvy. Mnísi museli kvôli veľkým protestom odložiť pohreb o ďalšie dva dni. Na tretí deň ho už konečne pochovali, no vzápätí ho museli z hrbu znovu vybrať, aby k nemu mohli putovať ďalší návštevníci z okolia. Mŕtvy Odorik bol po roku uložený do sarkofágu vyrobeného z alabastru, ktorého prednú stranu pokrýval reliéf s historickou podobizňou Odorika.⁹²

Už v polovici roku 1333 bola zostavená vyšetrovacia komisia, ktorá mala na príkaz aquileiského patriarchu Pagana della Torre, pod ktorého správu spadalo i mesto Udine, preskúmať Odorikove zázraky, aby mohol byť vyhlásený za svätého. Komisii sa podarilo zhromaždiť až 70 zázrakov, ktoré museli byť ešte patrične dokázané. Proces sa však po smrti

---

⁸⁸ Kocourek, R.: Odorik a jeho osudy. In: Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 81-90.

⁸⁹ Liščák, V.: Odorik z Pordenone a východní kraje světa. In: Sommer, P., Liščák, V.: *Odorik z Pordenone: z Benátek do Pekingu a zpět. Setkávání na cestách starého světa ve 13. - 14. století*. Praha: Centrum medievalistických studií, 2008, s. 10-25.

⁹⁰ Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913, s. 12-13.

⁹¹ Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913, s. 13.

⁹² tamtiež, s.14-16.

aquileiského patriarchu zastavil a k jeho obnoveniu prišlo až o štyri storočia neskôr, v roku 1755. Vtedajší pápež Benedikt XIV. (1740-1758) vyhlásil 2. 7. 1755 Odorika za blahoslaveného a od roku 2002 prebieha prípravný proces k svätorečeniu.⁹³

---

⁹³ Liščák, V.: Odorik z Pordenone a východní kraje světa. In: Sommer, P., Liščák, V.: *Odorik z Pordenone: z Benátek do Pekingu a zpět. Setkávání na cestách starého světa ve 13. - 14. století*. Praha: Centrum medievalistických studií, 2008, s. 10-25.

5. Popis východných krajov sveta

5.1. O rukopisoch

Ako bolo uvedené už vyššie, Odorik si sám poznámky o svojej ceste nerobil, ale diktoval ich istému kňazovi Gugliemovi da Solagna. Táto prvá verzia cestopisu napísaná v ľudovej forme latinčiny bola dokončená na začiatku roku 1331 a do súčasnosti sa nezachovala. Z tohto prvého exempláru bola vytvorená kópia, s ktorou išiel Marchessino da Bassano k pápežovi Jánovi XII. do Avignonu, aby ju odovzdal a zároveň požiadal hlavu katolíckej cirkvi o Odorikovo blahorečenie. V Avignone sa dobrodružné rozprávanie zapáčilo ďalšiemu františkánskemu mníchovi Henrichovi z Glatzu, ktorý bol pôvodom zo Sliezska. Henrich si kópiu rukopisu odniesol so sebou do Prahy a tu v roku 1340 napísal vlastnú verziu príbehu.⁹⁴

Odorikov cestopis sa stal ihneď po napísaní bestsellerom svojej doby a spolu s knihou Marka Pola aj dôležitým zdrojom poznania východných krajín. K jeho obľúbenosti istotne prispela aj skutočnosť, že jazyk cestopisu je pomerne jednoduchý a text sa taktiež vyhýba zložitým náboženským koncepciám. O popularite tohto rozsahom veľkého dielka svedčí i veľký počet rukopisov (doložených je až 130 exemplárov) v knižniciach po celej Európe.⁹⁵ Veľmi skoro po latinskej redakcii textu sa začali objavovať preklady do iných európskych jazykov ako francúzština, taliančina, nemčina a dokonca španielčina.⁹⁶

Ako tomu pri veľmi obľúbených dielach zo stredoveku býva, ani Odorikov text sa neustálym prepisovaním nezachoval iba v jednej verzii. Liščák Odorikovo dielo nazýva „aktívnym textom, ktorý prešiel častými a početnými modifikáciami počas neskorších štádií jeho rozšírenia. Aj napriek tomu, že tieto modifikácie zachovávali koncept diela a jeho obsah

---

⁹⁴ Liščák, V. Odoric of Pordenone and His Account on the *Orientalium Partium* in the Light of Manuscripts. *Antropologia Integra* [online]. 2011, vol. 2, no. 2, s. 63-75 [cit. 2013-8-2]. Dostupné z: http://anthrop.sci.muni.cz/UserFiles/Clanky//2011/82_Odoric-of-Pordenone-and-His-Account-on-the-orientalium-partium.pdf.

⁹⁵ Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913, s. 23.

⁹⁶ Liščák, V. Odoric of Pordenone and His Account on the *Orientalium Partium* in the Light of Manuscripts. *Antropologia Integra* [online]. 2011, vol. 2, no. 2, s. 63-75 [cit. 2013-8-2]. Dostupné z: http://anthrop.sci.muni.cz/UserFiles/Clanky//2011/82_Odoric-of-Pordenone-and-His-Account-on-the-orientalium-partium.pdf.

ako celok, viedli k skresleniam, ktoré mali pôvodne zlepšiť jazyk a štýl.⁹⁷ Na tieto estetické zmeny, ktoré neskôr viedli k menším či väčším odchýlkam v texte, upozorňovali už na začiatku minulého storočia najznámejší Odorikovi životopisci H. Yule a H. Cordier.

Aktuálny stav bádania rozlišuje asi 6 rôznych verzií Odorikovho príbehu, ktoré sa líšia predovšetkým v úvodných častiach, miestnych názvoch (napr. nemecká verzia vymenila Odorikove pôvodné prirovnania veľkosti východných miest k francúzskym mestám za nemecké) alebo v radení či dĺžke konkrétnych príhod. Odorikovo meno býva na rukopisoch uvádzané v rôznych obdobiach napr. Odorik/Ulrich/Oderigo (Čech) z Furlánka/Pordenone a rovnako nesie aj titul jeho cestopisu rozličné názvy napr. *Itinerarium, Diversae Historiae* (Rôzne príbehy), *De rebus mirabilibus* (O neuveriteľných veciach).⁹⁸

Čo sa týka českej zbierky rukopisov Odoricovho cestopisu, tak Knihovna Národného múzea má 4 kompletne rukopisy a jeden nekompletný. 3 kompletne rukopisy sa zaraďujú k redakcii podľa Henricha z Glatzu a jeden zodpovedá nemeckej redakcii. Nekompletný rukopis nie je možné zaradiť k žiadnej redakcii, pretože chýba kľúčová časť o popise Číny.⁹⁹

Zatiaľ jediný český preklad Odoricovho cestopisu bol urobený dvomi novinármi F. Gelom a R. Kocourkom. Jeho podkladom bol parížsky rukopis (viď vyššie), ktorý však už bol predtým preložený H. Yulom do angličtiny. Český preklad si od Yula vypožičal poznámkový aparát a podľa Liščáka autori prekladu zaradili do textu i časti, ktoré predloha parížskeho rukopisu neobsahuje a nie je možné bližšie určiť ich pôvod.¹⁰⁰

5.2. Putovanie po východných krajoch

Odorikove dobrodružstvá boli na svoju dobu tak neskutočné, že už súčasníci odmietali uveriť ich pravdivosti. Henrich z Glatzu sa v poznámke ku svojej redakcii cestopisu vyjadruje, že keby nebol počul toľko dobrých vecí o Odorikovej svätosti, pravdepodobne by jeho rozprávaniu nebol uveril.¹⁰¹ Kritika nebola k Odorikovi milosrdná ani v ďalších storočiach a predovšetkým v anglicky hovoriacich krajinách bol Odorik medzi historikmi dlho považovaný za klamára a plagiátora. Napríklad Astley jeho cestopis označil sa kopu

---

⁹⁷ tamtiež, s. 64.

⁹⁸ tamtiež, s. 66.

⁹⁹ tamtiež, s. 68.

¹⁰⁰ tamtiež, s. 70.

¹⁰¹ Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913, s. 24.

nezmyslov. Záujem o Odorika narastá v 19. storočí, kedy sa názory na jeho správu o východných krajoch začínajú rôzniť. Jedna skupina je z neho úplne nadšená, druhá ho prirovnáva k Mandevillovi.¹⁰² Odorikov vzťah k tzv. Mandevillovi¹⁰³ je vôbec veľmi diskutovaná téma. Väčšina historikov a Odorikových životopiscov sa dnes prikláňa k názoru, že Odorikov cestopis poslúžil Mandevillovi ako predloha a ako dôkaz uvádzajú až zarážajúcu podobnosť medzi obsahmi niektorých kapitol.¹⁰⁴ I medzi súčasnými historikmi má Odorik veľa neprajníkov, ktorí popierajú aj skutočnosť, že Odorik do Číny nakoniec dorazil.¹⁰⁵

Vladimír Liščák hodnotí Odorikov cestopis ako hodnoverný a informácie v ňom delí do dvoch kategórií. Tie, ktoré videl Odorik na vlastné oči, a tie, ktoré sa dozvedel od miestnych obyvateľov. Jeho opisy dobovej Číny a Perzie zodpovedajú podľa Liščáka skutočnosti, ale inak je to v prípade Indie, východnej Ázie a Odorikovej návštevy Tibetu. Za neskorší dodatok označuje Liščák aj príbeh o umučení štyroch františkánov v meste Tana, ktorý svojím štýlom nezapadá do cestopisu a zrejme ide o súčasť hagiografickej tradície.¹⁰⁶ Títo štyria františkánski misionári mali diskutovať s miestnym sudcom o náboženských otázkach a pritom popreli a urazili Muhammada. Za tieto slová boli odsúdení na smrť upálením. Oheň im však neublížil a zo strachu pred pravosťou kresťanskej viery ich dal moslimský sudca zabiť. Odorik ich kosti vybral z hrobu a priniesol do jedného františkánskeho kostola v Číne.¹⁰⁷

---

¹⁰² Testa, G.C.: The Real Cathay as Revealed by Odorico. In: Sommer, P., Liščák, V.: *Odorik z Pordenone: z Benátek do Pekingu a zpět. Setkávání na cestách starého světa ve 13. - 14. století*. Praha: Centrum medievalistických studií, 2008, s. 25-47.

¹⁰³ Ján Mandeville - pseudonym autora jedného z najobľúbenejších cestopis stredoveku. Veľmi dlho bolo jeho dielo považované za reálny opis Ázie, ale neskôr bolo dokázané, že ide o kompilačné dielo. Mandeville, J. de: *Cestopis t.ř. Mandevilla*. Praha: J.Otto, 1912.

¹⁰⁴ Cordier, H.: Les voyages en Asie au XIVe siècle du bienheureux frère Odoric de Pordenone. In: Schefer, M.Ch., Cordier, H.: *Recueil de voyages et de documents pur servir a l'histoire de la géographie* [online]. Internet Archive, © 2001 [cit. 4.8.2013]. Dostupné z:

<http://archive.org/stream/lesvoyagesenasi00langgoog#page/n8/mode/2up>.

¹⁰⁵ Testa, G.C.: The Real Cathay as Revealed by Odorico. In: Sommer, P., Liščák, V.: *Odorik z Pordenone: z Benátek do Pekingu a zpět. Setkávání na cestách starého světa ve 13. - 14. století*. Praha: Centrum medievalistických studií, 2008, s. 25-47.

¹⁰⁶ Liščák, V.: Odorikův příspěvek k rozšíření geografických znalostí o Východu v Evropě. In: Sommer, P., Liščák, V.: *Odorik z Pordenone: z Benátek do Pekingu a zpět. Setkávání na cestách starého světa ve 13. - 14. století*. Praha: Centrum medievalistických studií, 2008, s. 47-67.

¹⁰⁷ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s.13 - 21.

Odorikove rozprávanie je podľa Beazlyho najkomplexnejší a najzábavnejší opis Ázie, ktorý v tej dobe vzišiel z pera kresťanského misionára z Európy.¹⁰⁸ Pravdou ale zaostáva, že čo do obsahu a komplexnosti, zaostáva Odorikovo dielko za obsiahlym cestopisom Marka Pola.¹⁰⁹ Odorikove opisy sú na jednej strane potvrdením toho, čo už pred ním uvádza Marko Polo, a na strane druhej prichádza Odorik s novými postrehmi, ktoré Marko Polo nespomína. Medzi najčastejšie citované Odorikove zásluhy patria poznámky o dlhých nechtoch čínskych šľachticov, o zväzovaní chodidiel čínskym ženám, aby im už ďalej nemohli rásť, alebo opis chytania kormoránov. Rovnako je jedným z prvých Európanov, kto zreteľne pomenováva ostrov Sumatra.¹¹⁰

Ako tvrdí Yule, nie všetky opisy, ktoré Odorik diktoval a zdajú sa neskutočné, také i sú. Odorik sa podľa Yula dopúšťa chýb očitého a neskúseného svedka.¹¹¹ Pri návšteve ostrova Cejlon (v rukopisoch Sillan) opisuje Odorik zvláštneho vtáka, ktorý je veľký ako hus a má dve hlavy. V skutočnosti išlo o tukana, ktorého i neskorší cestovatelia prirovnávali k husi s dvomi zobákmi alebo s dvojitém zobákom.¹¹² Interpretov svojho textu dostáva Odorik do pomykova pri opise ostrova Dondin, ktorý dosiaľ nebol presne identifikovaný. Na tomto ostrove je rozšírený kanibalizmus, kedy deti zjedia svojich nevyliciteľne chorých rodičov. Samozrejme, choroba im musí byť najprv diagnostikovaná miestnou náboženskou autoritou.¹¹³ Ako upozorňuje Yule, na tomto mieste sa dotýka Odorik veľmi starého námetu známeho už z dôb Herodota. Toto rozprávanie je známe naprieč kultúrami a takmer vždy odkazuje na ľudí žijúcich na východ, ale nikde sa nepodarilo nájsť kmeň, ktorý by mal podobný zvyk.¹¹⁴

Odorik počas svojej spiatocnej cesty do Európy navštívil ako prvý Európan Tibet a po ďalšie tri desaťročia (až do príchodu jezuitov) nemal nasledovníka.¹¹⁵ Liščák sa stavia k jeho návšteve skôr skepticky. Síce hovorí, že Odorik mohol prechádzať územím Tibetu, jeho opis

---

¹⁰⁸ Beazly, R.: *The Dawn of Modern Geography*. Volume III. Oxford: Clarendon Press, 1906, s. 253.

¹⁰⁹ Marko Polo (1254-1324)- benátsky kupec, cestovateľ a spisovateľ. V rokoch 1271-1292 podnikol veľkú cestu do Číny, z ktorej vyšiel cestopis pod názvom Milión. Viď Polo, M.: *Milión*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1961.

¹¹⁰ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 48, 34, 25.

¹¹¹ Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913, s. 26.

¹¹² Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 63.

¹¹³ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 30-31.

¹¹⁴ Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913, s. 173-174.

¹¹⁵ tamtiež, s. 249.

miestnych zvyklostí tomu nezodpovedá a podobne sa zdá, že i informácie hlavnom meste mal Odorik z druhej ruky.¹¹⁶

Aký bol teda prínos Odorikovej cesty? Okrem už zmienených nových informácií z východných krajov bol Odorikov cestopis podkladom pre Katalánsky atlas z roku 1375. Ide o najdokonalejší atlas svojej doby, ktorý na 6 listoch zachytáva dovedy známy svet. Odorikov cestopis poslúžil jeho tvorcom, dvom židom z Malorky, na doplnenie miest v Číne, ktoré Mako Polo neuvádza.¹¹⁷ O svojej misijnej činnosti a jej úspešnosti sa Odorik v cestopise nikde nezmieňuje.

5.3 Putovanie po Perzii

Odorik svoju cestu po východných krajoch začína v ríši ílchánov, ktorá svojimi hranicami presahovala územie dnešného Iránu. A vskutku jeho cesta po Iráne mala nezvyčajný priebeh. Ako väčšina jeho predchodcov i Odorik sa vyloduje v Trabzone, odkiaľ pokračuje smerom na Tabríz pričom prechádza mesto Erzurum. Z Tabrízu išiel po obvyklej ceste pútnikov smerom do mesta Sultánije. Z toho sídelného mesta putoval so spoločníkmi do Kášánu a Jazdu. Nevedno prečo, ale Odorikova výprava nepokračovala do prístavu v Perzskom zálive, ale vybrala sa akoby späť do Perzepolisu, prekročila hory a dorazila zo severu do Bagdadu. Z Bagdadu pravdepodobne doputovali do Hormuzu, kde sa nalodili na loď smerujúcu k indickému pobrežiu.¹¹⁸ Prečo si Odorik vybral túto kľukatú cestu do Indie nie je úplne jasné. Jeho predchodcovia pokračovali priamo z Jazdu do Indie a jediný Marko Polo si zvolil podobnú cestu, ktorá však smerovala pôvodne z prístavu Akko pri Stredozemnom mori do Trabzunu a odtiaľ do Bagdadu a potom späť do Tabrízu. Z Tabrízu pokračoval do Hormuzu a zase na sever do strednej Ázie.¹¹⁹ Yule sa domnieva, že pri cestách po juhu Perzie zavítal Odorik aj do Širázu a zrejme i do Kurdistanu.¹²⁰

---

¹¹⁶ Liščák, V.: Odorikův příspěvek k rozšíření geografických znalostí o Východu v Evropě. In: Sommer, P., Liščák, V.: *Odorik z Pordenone: z Benátek do Pekingy a zpět. Setkávání na cestách starého světa ve 13. - 14. století*. Praha: Centrum medievalistických studií, 2008, s. 47-67.

¹¹⁷ tamtiež, s. 51.

¹¹⁸ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 7-13.

¹¹⁹ Polo, M.: *Milión*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1961, s. 9-15.

¹²⁰ Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913, s. 10.

5.3.1 Odorik vo východnom Turecku

Ako bolo už zmienené vyššie, Odorikova prvá destinácia na východe bol Trabzon (v texte Trebizont). Aby tam dorazil, musel na lodi preplávať Čierne more, ktorému sa v tých časoch i dlho potom hovorilo „Väčšie more“ (lat. *Mare majus*).¹²¹ Trabzon bol tradičný prístav na historickej Hodvábnej ceste¹²² a v čase Odorikovho príchodu bolo Trapezuntské cisárstvo jeden z nástupníckych štátov byzantskej ríše. Odorik o tomto prístave nehovorí nič viac ako to, „že je to mesto výborne položené a je to prirodzený prístav pre Peržanov, Médov a všetky ostatné národy bývajúce ďalej od mora“.¹²³

Cestou z Trabzonu vkladá Odorik podľa Yula jednu z najnezmyselnejších historiek z cesty.¹²⁴ Opisuje v nej muža, ktorý so sebou viedol tisícky jarabíc, ktoré chcel predať v kráľovskom paláci. So zvyškom sa potom vracal domov, ale keď sa cítil unavený a chcel si odpočinúť, tak ho všetky jarabice obkolesili ako sliepky.¹²⁵

Ďalšou Odorikovou zastávkou bolo mesto vo Veľkom Arménsku, ktoré v cestopise nazýva Arziron (dnešný Erzerum). V porovnaní s opisom Marka Polo Odorik vykresľuje mesto detailnejšie. Polo si v Erzerume všíma predovšetkým vojská Tatárov, ktoré sa tu zdržujú kvôli dobrým pastvinám v lete, a na zimu odchádzajú na juh do teplejších krajov. Odorik ale popisuje mesto, ktoré bolo pred mongolskou inváziou určite krásne a bohaté. Takisto informuje čitateľa, že v meste je síce veľa mäsa a chleba, ale nedá sa tam nájsť žiadne ovocie a víno, pretože Erzerum leží v studenom kraji a podľa miestnych obyvateľov je to najvyššie položené miesto na svete.¹²⁶ Erzerum nie je najvyššie položené miesto na svete, ale leží vo výške 1757 m. n .m., čo vysvetľuje Odorikovu poznámku o nemožnosti pestovania ovocia.

Posledným Odorikovým postrehom pred príchodom do Tabrízu je opis hory, na ktorej vrchole by mala byť Noemova archa. Na túto horu je Odorikovi znemožnený prístup jednak netrpezlivosťou jeho spoločníkov, ktorí naňho nechceli čakať, a jednak odhováraním

---

¹²¹ tamtiež, s. 98.

¹²² Hodvábna cesta - staroveká a stredoveká obchodná trasa, ktorá spájala Čínu s Rímskou ríšou a Byzantskou ríšou. Viď napr. Silk Road. In: *Encyclopaedia Britannica* [online]. © 2013 Encyclopædia Britannica, Inc. [cit.2013-4-8]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/544491/Silk-Road>.

¹²³ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 7.

¹²⁴ Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913, s. 10.

¹²⁵ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 7-8.

¹²⁶ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 8.

miestnych obyvateľov.¹²⁷ Marko Polo opisuje príčiny komplikovaného výstupu na horu bližšie. Podľa neho je hora celoročne pokrytá snehom, ktorého nikdy neubúda.¹²⁸ Dá sa očakávať, že obaja cestovatelia mysleli vzhľadom na ich geografickú polohu tú istú horu a síce Ararat v dnešnom Turecku. Vo francúzskom rukopise sa dokonca priamo uvádza „Mont Harach“.¹²⁹

5.3.2 Tabríz a Sultánije

Podľa dnešnej politickej mapy Ázie je prvým iránskym mestom v Odorikovom cestopise Tabríz, ktorý sa po páde Bagdadu v roku 1258 stal hlavnou obchodnou tepnou medzi Východom a Západom.¹³⁰ Držiac sa dobového zvyku európskych cestovateľov nazýva Odorik mesto Tauris a vzápätí ho identifikuje so Súsami¹³¹ a sídlom kráľa Xerxa (v Odorikovom texte je to kráľ Ahasver).¹³² Z Odorikovho popisu sa bohužiaľ o Tabríze nedozvieme konkrétne informácie a mesto opisuje iba v superlatívoch. „Je to vznešené mesto a bohatšie na tovar než akékoľvek iné mesto na svete. Na celej zemi nie je takých potravín, ktorých by neboli plné sklady v Tabríze“.¹³³

Marko Polo sa už o Tabríze vyjadruje konkrétnejšie. Tabríz je obklopený záhradami, v ktorých rastú najrôznejšie druhy ovocia.¹³⁴ Aké presne druhy tu rastú detailne vyratúva Hamdalláh Mustawfí v tretej časti svojej knihy *Nuzhat al-Gholúb*.¹³⁵ Ovocie malo byť

---

¹²⁷ tamtiež, s. 8.

¹²⁸ Polo, M.: *Milión*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1961, s. 71.

¹²⁹ Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913, s. 102.

¹³⁰ Petrushevsky, I.P.: The Socio-Economic Condition of the Iran under the Īl-Khāns. In: Boyle, J.A.(ed.): *The Cambridge History of Iran.. The Seljuq and Mongol Periods*. Vol. 5. Cambridge: Cambridge University Press, 1968, s. 506.

¹³¹ Oldřich sa dopustil chyby, ktorú robila väčšina cestovateľov, a stotožnil Tabríz so slávnym starovekým mestom. Vid' bližšie Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913, s. 104.

¹³² Tabríz býval kvôli svojmu bohatstvu identifikovaný cestovateľmi s mnohými starovekými slávnymi mestami. Vid' bližšie Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913, s. 102-103.

¹³³ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 8.

¹³⁴ Polo, M.: *Milión*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1961, s. 78.

¹³⁵ Ḥamd-Allāh Mustawfī (1281-1344)- jeden z najvýznamnejších historikov a geografov ílchánovskej éry. Medzi jeho najvýznamnejšie práce patria *Tárich-e gozide* (تاریخ گزیده), *Nuzhat al-Gholúb* (نزهة القلوب), *Zafar-náme* (ظفرنامه). Vid' Ḥamd Allāh Mostawfī. In: *Encyclopaedia Iranica* [online]. ©2013 ENCYCLOPÆDIA IRANICA [cit. 2013-8-7]. Dostupné z: <http://www.iranicaonline.org/articles/hamd-allah-mostawfi>.

v Tabríze podľa tohto dobového svedka dobré a lacné. Zo všetkých druhov ovocia boli najznámejšie tabrízske hrušky nasledované jablkami, rozličnými melónmi a obyčajnými a žltými slivkami a. V neposlednom rade sa tu pestovalo malé a sladké hrozno, ktoré zrejme spôsobilo, že v Tabríze sa veľa pilo víno. Okrem ovocia sa v okolí Tabrízu pestovala i pšenica a ďalšie druhy obilnín a tiež bôby.¹³⁶

V Tabríze vzbudil Odorikovu pozornosť aj čulý obchodný ruch a zdá sa mu, že s týmto mestom obchoduje celý svet a „tunajší cisár ma z tohto mesta viacej príjmov než kráľ Francúzska z celej svojej ríše.“¹³⁷ Takisto Marko Polo uvádza poznámku o prekvitajúcom obchode a remeslách, predovšetkým s rôznymi druhmi zlatých a hodvábných látok. Našiel však i obchody s drahými kameňmi a perlami.¹³⁸ Mustawfí opäť túto informáciu potvrdzuje a dodáva, že Tabríz bol svojho času najväčšie mesto v Perzii a hlavným mestom provincie Azerbajdžan. Počas vlády Íchánov sa začal nekontrolovateľne rozrastať o štvrté tak veľké ako pôvodné mesto. Všetci jeho obyvatelia sa živili obchodom, a preto to bolo mesto bohatých ľudí.¹³⁹

Je zaujímavé porovnať informáciu o bohatstve a povahe vtedajších Tabrízančanov. Zatiaľ čo Mustawfí hovorí o všeobecnom vysokom životnom štýle, Marko Polo si všíma, že bohatí sú iba zahraniční obchodníci a pôvodní obyvatelia sú zväčša chudobní. Vec, na ktorej sa však títo dvaja cestopisci zhodujú, je miestna povaha obyvateľov. Marko Polo ich charakterizuje ako zradných, zlomyseľných a nedôveryhodných. Ani Mustawfí nešetří svojich krajanov a vyčíta im pýchu, chválenkárstvo, zvrhlé mravy a pokrytectvo. Na záver kapitoly skladá o ich falošnom priateľstve i verše.¹⁴⁰ Odorik si podobnú poznámku neurobil.

Posledná poznámka o Tabríze od Odorika sa týka akejsi hory so soľou, kam si mali všetci obyvatelia chodiť nabrať zadarmo soľ. Rovnaký údaj o soli, ktorá musí byť nosená ako kvádre, obsahuje i cestopis Ricolda z Monte Croce.¹⁴¹

---

¹³⁶ Ḥamd-Allāh Mustawfī of Qazwīn: The Geographical Part of Nuzhat-al-Qulūb. In: *Persian Literature in Translation* [online]. [cit. 2013-8-6]. Dostupné z: <http://persian.packhum.org/persian/main?url=pf%3Ffile%3D16301012%26ct%3D0>.

¹³⁷ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 8.

¹³⁸ Polo, M.: *Milión*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1961, s. 78.

¹³⁹ Ḥamd-Allāh Mustawfī of Qazwīn: The Geographical Part of Nuzhat-al-Qulūb. In: *Persian Literature in Translation* [online]. [cit. 2013-8-6]. Dostupné z: <http://persian.packhum.org/persian/main?url=pf%3Ffile%3D16301012%26ct%3D0>.

¹⁴⁰ tamtiež.

¹⁴¹ Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913, s. 104.

Ďalšou zastávkou na Odorikovej ceste bola Sultánije, ktorá patrila do hlavnej provincie Ílchánskej ríše, do oblasti perzského Iraku.¹⁴² Mesto bolo založené Ílchánom Arghunom a jeho výstavbu dokončil až Úldžájútú, ktorý mesto pomenoval podľa seba¹⁴³ a jeho hrobka stála v strede mesta.¹⁴⁴ Odorik učinil o meste iba nenápadné poznámky a síce, že je to mesto, v ktorom „cisár Peržanov pobýva v letnej dobe. Mesto Soldania je rozsiahle a studené, s dobrou zásobou vody a s množstvom drahocenného tovaru, ktorý sa tam predáva.“¹⁴⁵ V tomto nepatrnom opise je zaujímavý Odorikov postreh o vode. Vo väčšine perzských miest totiž fungoval sofistický systém podzemných kanálov a studní hlbokých od 2 do 10 lakt'ov (2,2 - 11,3 metra). Zásobovali obyvateľstvo pitnou vodou, ktorá sa nevyparovala v letných mesiacoch.¹⁴⁶

5.3.3 Mesto mágov, more piesku a krajina Jób

Sledujúc cestu do Indie dorazil Odorik do mesta Kášán, o ktorom urobil nasledujúcu poznámku: „Zastavil som sa v meste Troch mágov, nazývané Cassan, meste kráľovskom a veľkej slávy. ...Z tohto mesta do Jeruzalemu je to päťdesiat dní cesty a mágovia vykonali cestu tak rýchlo zázrakom a božskou silou, ale nie ľudskou.“¹⁴⁷

Rovnakú legendu s príchodom troch mágov k Ježišovi spomína detailnejšie i Marko Polo, ktorý však tradíciu spojuje s mestom Saba ležiacom v tej istej provincii asi 80 km juhozápadne od Teheránu. Marko Polo v meste našiel tri hrobky a miestny obyvatelia mu povedali, že patria trom kráľom. Blízko Saby stála dedinka Kala Ataperistan (perz. *ghale-je átašparastán*, قلعه اتشپرستان), čo bol vlastne chrám zoroastrovcov. Tam sa Polo dozvedel celú

¹⁴² Pojem Perzský Irak zahŕňal mestá Sultánije, Kazvín, Varámín, Rej, Teherán. Arabský Irak tvorili mestá okolo Bagdadu, približne na území dnešného Iraku. Vid': Ĥamd-Allāh Mustawfī of Qazwīn: *The Geographical Part of Nuzhat-al-Qulūb*. In: *Persian Literature in Translation* [online]. [cit..2013-8-6]. Dostupné z: <http://persian.packhum.org/persian/main?url=pf%3Ffile%3D16301012%26ct%3D0>.

¹⁴³ ako prvý z dynastie si začal hovoriť Sultán. Meynard, C.B. de: *Dictionnaire géographique, historique et littéraire de la Perse et des contrées adjacentes. Extrait du Mo'djem el-bouldan de Yaqut et complété à l'aide de documents arabes et persans pour la plupart inédits*. Paris: Imprimerie Impériale, 1861, s. 435.

¹⁴⁴ tamtiež, s. 345.

¹⁴⁵ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 9.

¹⁴⁶ Ĥamd-Allāh Mustawfī of Qazwīn: *The Geographical Part of Nuzhat-al-Qulūb*. In: *Persian Literature in Translation* [online]. [cit. 2013-8-6]. Dostupné z: <http://persian.packhum.org/persian/main?url=pf%3Ffile%3D16301012%26ct%3D0>.

¹⁴⁷ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 9.

legendu o troch kráľoch i o zázrakoch, ktoré sú s nimi spojené.¹⁴⁸ Williams Jackson sa domnieva, že toto spojenie medzi Sabou (perz. Sáve, ساوه) a kresťanskou tradíciou mohlo vzniknúť jednak na základe tradície, ktorá hovorí, že traja králi sú vlastne traja zoroastrovskí kňazi z Perzie, a jednak na základe dezinterpretácie časti z Knihy žalmov,¹⁴⁹ v ktorej sa hovorí o kráľoch zo Sáby.¹⁵⁰ Perzské zdroje takúto informáciu ani k jednému z miest ležiacich v okolí neuvádzajú. Jediná legenda, ktorá je spojená s mestom Sáve hovorí o jazere, ktoré vyschlo v noc narodenia Proroka Muḥammada.¹⁵¹

Z Kášánu prišiel Odorik do Jazdu, kde po prvýkrát na vlastné oči uvidel púšť, čo ho úplne ohromilo. O jeho údive svedčí i rozsiahlejší popis púšte, ktorú nazýva More piesku (lat. *mare arenosum*). Zvlášť je unesený piesočnými dunami pripomínajúcimi skutočné more.¹⁵² Zo všetkých potravín bolo v Jazde podľa Odorika najviac fíg a hrozna¹⁵³, Marko Polo si zase všimol hájov datľových paliem, v ktorých sa lovili jarabice a a prepelice.¹⁵⁴

Od miestnych obyvateľov sa Odorik dozvedel, že žiadny kresťan nemôže žiť v Jazde dlhšie ako rok. Táto informácia nie je podložená z iného zdroja¹⁵⁵, ale možno sa domnievať, že s tým nejako súvisia Mustawfího charakteristika obyvateľov. V Jazde je prevaha sunnitov šáfi'ovskej právnej školy¹⁵⁶ a o povahe obyvateľov bolo ešte známe, že sú pyšní, domýšľaví a slabého charakteru.¹⁵⁷

---

¹⁴⁸ Polo, M.: *The Travels of Marco Polo. The Complete Yule-Cordier Edition* [online]. © 2013 The University of Adelaide [cit. 2013-8-7]. Dostupné z:

<http://ebooks.adelaide.edu.au/p/polo/marco/travels/complete.html#section14>.

¹⁴⁹ Williams Jackson, A.V.: *The Magi in Marco Polo and the Cities in Persia from Which They Came to Worship the Infant Christ. Journal of the American Oriental Society* [online]. 1905, vol. 26 [cit. 2013-8-7]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/592877>.

¹⁵⁰ „Králi Taršišu a ostrovov prinesú mu dary, dodajú mu dane králi Arabov zo Sáby.“ (Kniha Žalmov 72, 10).

¹⁵¹ Ḥamd-Allāh Mustawfī of Qazwīn: *The Geographical Part of Nuzhat-al-Qulūb*. In: *Persian Literature in Translation* [online]. [cit. 2013-8-6]. Dostupné z: <http://persian.packhum.org/persian/main?url=pf%3Ffile%3D16301012%26ct%3D0>.

¹⁵² Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 9.

¹⁵³ tamtiež, s.10.

¹⁵⁴ Polo, M.: *Milión*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1961, s. 81.

¹⁵⁵ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 10.

¹⁵⁶ Šáfi'ovská právna škola - jedna zo štyroch právnych škôl sunnitského islamu. Viac napr. Kropáček, L.: *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2011, s. 120.

¹⁵⁷ Ḥamd-Allāh Mustawfī of Qazwīn: *The Geographical Part of Nuzhat-al-Qulūb*. In: *Persian Literature in Translation* [online]. [cit. 2013-8-6]. Dostupné z: <http://persian.packhum.org/persian/main?url=pf%3Ffile%3D16301012%26ct%3D0>.

Názvy miesta, do ktorého Odorik dorazil z Jazdu sa značne v rukopisoch líšia (Comerum, Conium atď.), ale väčšina bádateľov je presvedčená, že sa jedná o slávny Perzepolis. Camerum alebo Kamara bolo meno najbližšej obce ležiacej pri ruinách.¹⁵⁸ Odorik o ňom hovorí ako o meste, ktoré „v minulosti spôsobil Rímu veľkú škodu...Vnútri stoja neporušené paláce, ale nikto v nich nebýva.“¹⁵⁹ Ako píše Curzon, Odorik bol prvý Európan, ktorý sa zmienil o pozostatkoch Perzepolisu, a videl ho v oveľa zachovalejšom stave ako je to možné dnes. Bohužiaľ, nezacheval žiadny detailný popis.¹⁶⁰

V Perzepolise sa Odorikovo putovanie otočilo nečakane smerom na západ a prišiel do krajiny, ktorú nazýva krajina Huz (v niektorých rukopisoch je to „krajina Jóbova“). Nie je presne jasné, ktoré mesto v Chúzistáne Odorik navštívil. Najpravdepodobnejšia teória tvrdí, že je to Ahváz (napr. Mustawfí uvádza ako plurál pre Ahváz „Húz“)¹⁶¹ a spojenie „krajina Jóbova“ je neskoršia vsuvka do textu, i keď podaktorí bádatelia spájajú Huz s Mosúлом alebo sú presvedčení, že krajina okolo Perzepolisu bola skutočne domovom starozákonného proroka Jóba.¹⁶² Odorik hovorí o meste, že má krásnu polohu a v jeho blízkosti sa nachádzajú kopce, ktoré sú bohaté na pastviny. „A rovnako tu nájdeme mannu lepšej kvality než v ktorejkoľvek inej časti sveta...V meste sú velební starci a je tu zvykom, aby tu priadli a tkali muži, nie ženy.“¹⁶³ Nepriame zmienky o dlhovekosti sa vyskytujú i u al-Hamadáního¹⁶⁴, ale otázky tkania či pasienkov sa zatiaľ nepodarilo úplne overiť z iných zdrojov.¹⁶⁵

---

¹⁵⁸ Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913, s. 108.

¹⁵⁹ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 10.

¹⁶⁰ Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913, s. 108.

¹⁶¹ Ḥamd-Allāh Mustawfī of Qazwīn: The Geographical Part of Nuzhat-al-Qulūb. In: *Persian Literature in Translation* [online]. [cit. 2013-8-6]. Dostupné z:

<http://persian.packhum.org/persian/main?url=pf%3Ffile%3D16301012%26ct%3D0>

¹⁶² tamtiež, s.109.

¹⁶³ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 10.

¹⁶⁴ Meynard, C.B. de: *Dictionnaire géographique, historique et littéraire de la Perse et des contrées adjacentes. Extrait du Mo'djem el-bouldan de Yaqut et complété à l'aide de documents arabes et persans pour la plupart inédits*. Paris: Imprimerie Impériale, 1861, s.60.

¹⁶⁵ Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913, s. 109.

5.3.4 Odorik v Bagdade a Perzskom zálive

Ďalšie putovanie zaviedlo Odorika do kraja Chaldejského, teda južného Iraku.¹⁶⁶ Odorik uvádza, že počas cesty videl „babylonskú vežu“. Tú je možné identifikovať s jedným z vysokých zachovaných chrámov v Babylone (asi 90 km od Bagdadu). Základy zikkuratu Etemenanki, o ktorom sa súdi, že bol onou starozákonnou Babylonskou vežou, boli objavené až v 19. storočí. V čase Odorikovej návštevy už zikurrat nestál.¹⁶⁷

Veľmi zaujímavý je vlastný opis dobového Bagdadu. Odorik v ňom úplne vynecháva všeobecné informácie o veľkosti alebo bohatstve mesta. Najprv ho zaujal neznámy jazyk, lebo doteraz sa Odorik pohyboval v perzsky hovoriacich krajoch, ale v Bagdade sa rozprávalo miestnym dialektom arabčiny.¹⁶⁸

Odorika v Bagdade prekvapilo miestne obyvateľstvo a to najmä kontrast medzi krásnymi mužmi a škaredými ženami. „Muži tam chodia vyfintení a ozdobení ako u nás ženy. Vskutku, muži nosia na hlave zlaté čelenky s perlami, ženy však majú na sebe iba nevzhľadnú suknicu po kolená so širokými a dlhými rukávmi až skoro zametajú zem.“ Ženy chodia bosé a vlasy majú rozčuchané.¹⁶⁹ Z textu sa zdá, že Odorik je zarazený týmto rozdielom v postavení mužov a žien. V skutočnosti nevedomky naráža na sociálny problém typický pre Bagdad, ktorým bol veľký rozdiel medzi chudobným obyvateľstvom a bohatými vrstvami. Takmer obdobnými slovami opisuje situáciu v Bagdade ešte v 19. storočí i anglický cestovateľ a diplomat Robert Ker Porter (1777-1842). Vo svojom cestopise z Perzie uvádza, že vysokopostavené ženy v Bagdade chodili do ulíc iba občas a zásadne so zakrytou tvárou. Ženy z chudobných vrstiev mali tvár odhalenú, vlasy nedbalo zviazané do šatky, chodili bosé a ich oblečenie bolo špinavé.¹⁷⁰ Podobne i Mustawfí rozdeľuje Bagdadčanov na bohatú

---

¹⁶⁶ Chaldea bol helénsky názov pre južnú časť Babylónie, ktorá sa osamostatnila pod nadvládou Chaldejcov. Vid': Nováková, N., Pecha, L., Rahman, F.: *Dějiny Mezopotámie*. Praha: Karolinum, 1998, s. 195.

¹⁶⁷ tamtiež, s. 244.

¹⁶⁸ Ḥamd-Allāh Mustawfī of Qazwīn: The Geographical Part of Nuzhat-al-Qulūb. In: *Persian Literature in Translation* [online]. [cit. 2013-8-8]. Dostupné z: <http://persian.packhum.org/persian/main?url=pf%3Ffile%3D16301012%26ct%3D0>

¹⁶⁹ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s.10.

¹⁷⁰ Ker Porter, R.: *Travels in Georgia, Persia, Armenia, Ancient Babylonia*. Vol. II. London: Longman, Hurst, Rees, Orme and Brown, 1822, s. 268-270.

vrstvu, ktorá sa rada zabáva, hoduje a je lenivá, a na chudobnú, ktorá nemá prostriedky na základné životné potreby.¹⁷¹

Odorik si po tomto opise všíma ešte jedného zvyku súvisiaceho s mužmi a ženami. „A ako u nás púšťajú muži ženy, aby išli pred nimi, tak tu musia ženy púšťať mužov, aby išli ako prví.“¹⁷² Tento zvyk má svoj pôvod skôr v kultúre ako v náboženstve a dáva najavo vedúcu úlohu muža v rodine ako ochrancu, živiteľa a opatrovníka.¹⁷³

Odorik sa z Bagdadu vydal pozdĺž pobrežia smerom k Indii. Neuvádza, akými krajinami prešiel, ale vzdušnou čiarou je vzdialenosť medzi Bagdadom a ostrovom Hormuz viac ako 1000 kilometrov. Z tohto putovania zanechal iba jediný záznam hovoriaci o tom, že stravou obyvateľov tohto územia boli takmer výhradne datle a tie boli extrémne lacné.¹⁷⁴ Podobné správy o datliach z Perzského zálivu prináša i arabský cestovateľ ibn Baṭṭūṭa a pripája miestne príslovie: „*Charmá va máhí lút-e pád-e šáhí.*“¹⁷⁵

Po príchode na ostrov Ormes (perz. Hormuz, هرمز, leží asi 8 km od iránskeho pobrežia v Hormuzskom prielive) sa Odorik podobne ako Marko Polo sťažuje na obrovské horko a nezdravú klímu. Polo ešte dodáva, že obzvlášť nepríjemné sú letné mesiace, počas ktorých vanú ostrovom pieskové vetry a znemožňujú pohyb vonku.¹⁷⁶

Ostrov Hormuz bol v čase Odorikovho príchodu dôležitým obchodným strediskom, pretože sa sem privážal rozličný tovar z Indie. Tento fakt vyjadril Odorik iba stručne so slovami, že „mesto je silno a dobre opevnené a preplnené drahocenným tovarom.“¹⁷⁷ S akým tovarom sa obchodovalo a za akých podmienok približuje Marko Polo. Z indického dovozu vymenováva korenie, drahé kamene, perly, látky alebo slonie kly.¹⁷⁸

---

¹⁷¹ Ḥamd-Allāh Mustawfī of Qazwīn: The Geographical Part of Nuzhat-al-Qulūb. In: *Persian Literature in Translation* [online]. [cit. 2013-8-8]. Dostupné z: <http://persian.packhum.org/persian/main?url=pf%3Ffile%3D16301012%26ct%3D0>

¹⁷² Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s. 11.

¹⁷³ *Women in Islam* [online]. © 2011 AKSAA Limited [cit. 2013-8-8]. Dostupné z: <http://www.aksaa.co.uk/pdf/Women%20and%20Islam%20mini%20booklet.pdf>.

¹⁷⁴ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s.11.

¹⁷⁵ „Datle a ryby sú pokrmom kráľov.“ Ibn Baṭṭūṭa: *Rihlat ibn Baṭṭūṭa*. Bejrút: Dār Bajrūt, 1964, s. 273.

¹⁷⁶ Polo, M.: *Milión*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1961, s. 85.

¹⁷⁷ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s.11.

¹⁷⁸ Polo, M.: *The Travels of Marco Polo. The Complete Yule-Cordier Edition* [online]. © 2013 The University of Adelaide [cit. 2013-8-7]. Dostupné z: <http://ebooks.adelaide.edu.au/p/polo/marco/travels/complete.html#section14>.

Kapitola o Bagdade a Perzskom zálive obsahuje ešte popis pohrebu na ostrove Hormuz. Táto časť je zaznamenaná iba v jednom rukopise, a preto je jej autenticita otázna.¹⁷⁹ Odorik v nej popisuje nezvyčajný pohreb, kedy ženy tancujú okolo postele mŕtveho muža a hudobníci vyhrávajú na nástrojoch. Keď skončili, zobrali si píšťalku a jedna po druhej začali na nej hrať.¹⁸⁰ Dá sa predpokladať, že pohreby na Hormuze boli skutočne veľkou spoločenskou udalosťou a zaznamenáva ich aj Marko Polo. Síce ich nezachytáva tak detailne ako Odorik, ale zmieňuje sa o nadmernom trúchlení za mŕtvymi a o funkcii profesionálnych plačiek.¹⁸¹

---

¹⁷⁹ Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913, s. 109.

¹⁸⁰ Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962, s.11.

¹⁸¹ Polo, M.: *Milión*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1961, s. 87.

6. Záver

Putovanie po Perzii Odorik skončil v okamžiku, kedy opustil prístav Hormuz a vydal sa v ústrety ďalším dobrodružstvám. Akú správu o Perzii zanechal? Perzia je v Odorikovom cestopise bohatá krajina. Na viacerých miestach spomína Odorik hojnosť potravín, ktoré sa tam pestujú, a množstvo tovaru, s ktorým sa v mestách obchoduje. Na druhej strane nájdeme zmienky o tom, že krajina bola iba nedávno spustošená ničivými nájazdmi Mongolov. Takmer o každom meste, ktoré Odorik v Perzii navštívil, urobil poznámku týkajúcu sa miestnej klímy a správy jeho súčasníkov tieto pozorovania potvrdili. Je samozrejmosťou, že ako františkánsky mních venoval zvýšenú pozornosť veciam spätých s kresťanstvom, či už to bola hora Ararat alebo príbeh o troch kráľoch.

Negatívnou vlastnosťou Odorikovo cestopisu je obmedzovanie popisu na strohé konštatovania, že mesto je „veľké“, „bohaté“, „teplé“ a pod. Odorikov cestopis sa nevyznačuje množstvom nových poznatkov, ktoré sprostredkoval pre Európu Marko Polo. Na druhú stranu, v čase, keď Odorik svoj cestopis diktoval, jeho fyzické zdravie bolo značne podlomené a je teda prirodzené, že občas mohol na niečo zabudnúť, vynechať alebo popliesť.

Priniesol Odorik o Perzii nové informácie? Odorik mal vynikajúce pozorovateľské schopnosti, čoho dôkazom sú jedinečné opisy miestnych tradícií. Pohreb na ostrove Hormuz, muži ako tkáči v Kurdistane, chudoba a bohatstvo v Bagdade a chôdza ženy za mužom. Týchto reálií si Odorik všíma, zaznamenáva ich pre ďalšie generácie a rozširuje tak rozsah vedomostí o Perzii Ílchánov. Bolo by určite zaujímavé a prínosné doplniť tieto jeho pozorovania o ďalšie perzské alebo arabské zdroje, ktoré by mohli potvrdiť správnosť Odorikového textu. V neposlednom rade treba spomenúť, že Odorik bol prvým Európanom, ktorý uvidel pozostatky kedysi slávneho Perzepolisu a podal o tom správu.

Hoci Odorikov cestopis upadol na dlhé roky do zabudnutia, stal sa podkladom pre jedno z najpopulárnejších diel stredovej cestopisnej literatúry pre Cestopis tzv. Mandevilla. Autor tejto knihy skompiloval všetky dostupné cestopisy z východných krajov a oživil ich fantastickými historkami tak, ako to najlepšie vyhovovalo dobovému čitateľskému vkusu. Preto nie je zvláštne, že český spisovateľ a prekladateľ Vavřinec z Březové (asi 1370- 1437) si pre preklad do z latinčiny do češtiny oveľa radšej vybral zábavného Mandevilla než stručného a faktického Odorika.¹⁸²

---

¹⁸² porov. Mandeville, J. de: *Cestopis t.ř. Mandevilla*. Praha: J.Otto, 1912.

Beazly o Odorikovom cestopise hovorí, že nie je ľahké nájsť dielo podobnej hodnoty.¹⁸³ Nedá sa s ním než súhlasiť. Odorikov cestopis, i keď obsahuje mnoho chýb a nepresností, je popri Markovi Polovi prvé dielo, ktoré podáva komplexnú výpoveď z perzského prostredia. Aj preto si Odorik zaslúži pozornosť iránistov a pevné miesto v histórii európskeho (a zvlášť českého) objavovania Iránu.

---

¹⁸³ Beazly, R.: *The Dawn of Modern Geography*. Vol. 3. Oxford: Clarendon Press, 1906, s.251.

7. Zoznam použitej literatúry

7.1 Monografie

Amittai-Preiss, R.: *Mongols and Mamluks: the Mamluk- Ilkhanid War, 1260-1281*. Cambridge: Cambridge University Presse, 1995.

Atwood, Ch.: *Encyklopedia of Mongolia and the Mongol Empire*. New York: Facts on File, 2004.

Boyle, J.A.(ed.): *The Cambridge History of Iran. The Seljuq and Mongol Periods*. Vol. 5. Cambridge: Cambridge University Press.

Beneš, P., Hlaváček, P., Pospíšil, C.V. (ed.): *Františkánství v kontaktech s jiným a cizím*. Praha: Universita Karlova, Filosofická fakulta, 2009.

Beazly, R.: *The Dawn of Modern Geography*. Volume III. Oxford: Clarendon Press, 1906.

Ciggaar, K., Teule, H.: *East and West in the Crusader States. Context - Contacts - Confrontations*. Leuven: Peeters Press, 2003.

Dawson, Ch.: *Mission to Asia*. Toronto: University of Toronto Press, 1955.

Drška, V., Picková, D.: *Dějiny středověké Evropy*. Praha: Skřivan, 2004.

Franzen, A.: *Malé cirkevní dějiny*. 2.rozš. vydanie. Praha: Zvon, 1995.

Ibn Baṭṭūṭa: *Rihlat ibn Baṭṭūṭa*. Bejrút: Dār Bajrūt, 1964.

Jackson, P.: *The Mongols and the West 1221-1241*. Harlow: Pearson Education, 2005.

Jones, M.(ed.): *The New Cambridge Medieval History*. Vol. 6. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

- Komroff, M. (ed.): *Contemporaries of Marco Polo*. New York: Liveright Publishing Corp., 1937.
- Kropáček, L.: *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2011.
- Kunský, J.: *Čeští cestovatelé*. Praha: Orbis, 1961.
- Mandeville, J. de: *Cestopis t.ř. Mandevilla*. Praha: J.Otto, 1912.
- Meynard, C.B. de: *Dictionnaire géographique, historique et littéraire de la Perse et des contrées adjacentes. Extrait du Mo'djem el-bouldan de Yaqut et complété à l'aide de documents arabes et persans pour la plupart inédits*. Paris: Imprimerie Impériale, 1861.
- Nováková, N., Pecha, L., Rahman, F.: *Dějiny Mezopotámie*. Praha: Karolinum, 1998.
- Oldřich Čech z Furlánska: *Popis východních krajů světa*. Praha: Lidová demokracie, 1962.
- Polo, M.: *Milión*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1961.
- Rachewiltz, I.: *Papal Envoys to the Great Khan*. Stanford: Stanford University Press, 1971.
- Sommer, P., Liščák, V.: *Odorik z Pordenone: z Benátek do Pekingu a zpět. Setkávání na cestách starého světa ve 13. - 14. století*. Praha: Centrum medievalistických studií, 2008.
- Tauer, F.: *Svět islámu. Dějiny a kultura*. 2. vydanie. Praha: Vyšehrad, 2006.
- Veselý, R.: *Přehled politických a kulturních dějin islámských zemí od vzniku islámu do konce 18. století. Druhá část*. Praha: Univerzita Karlova, 1991.
- Yule, H.: *Cathay and the Way Thither*. Vol. II. London: The Hakluyt Society, 1913.
- The Encyklopaedia of Islam*. Leiden: E.J.Brill, 1986.
- Sväté písmo*. Trnava: Dobrá kniha, 2012.

7.2 Elektronické zdroje

Blessed Odoric Mattiussi of Pordenone 1265-1331 [online]. © 1959 Franciscan Herald Press [cit. 2013-7-30]. Dostupné z: <http://www.franciscan-sfo.org/sts/S0114odor.htm>.

Carpini, I. de P.: *The Long an Wonderful Voyage of Frier Iohn de Plano Carpini*. [online]. © 2013 The University of Adelaide [cit. 25.7.2013]. Dostupné z: <http://ebooks.adelaide.edu.au/h/hakluyt/voyages/carpini/complete.html#latin>.

Ḥamd-Allāh Mustawfī of Qazwīn: The Geographical Part of *Nuzhat-al-Qulūb*. In: *Persian Literature in Translation* [online]. [cit. 2013-8-6]. Dostupné z: <http://persian.packhum.org/persian/main?url=pf%3Ffile%3D16301012%26ct%3D0>.

Liščák, V. Odoric of Pordenone and His Account on the *Orientalium Partium* in the Light of Manuscripts. *Antropologia Integra* [online]. 2011, vol. 2, no. 2, s. 63-75 [cit. 2013-8-2]. Dostupné z: http://anthrop.sci.muni.cz/UserFiles/Clanky//2011/82_Odoric-of-Pordenone-and-His-Account-on-the-orientalium-partium.pdf.

Simpson, M. S.: Manuscripts and Mongols. Some Documented and Speculative Moments in East-West/ Muslim-Christian Relations. *French Historical Studies* [online]. 2007, vol.30, no. 3, s. 351-394 [cit. 28.7.2013]. Dostupné z: <http://fhs.dukejournals.org/content/30/3/351.full.pdf>.

Schefer, M.Ch., Cordier, H.: *Recueil de voyages et de documents pur servir a l'histoire de la géographie* [online]. Internet Archive, © 2001 [cit. 4.8.2013]. Dostupné z: <http://archive.org/stream/lesvoyagesenasi00langgoog#page/n8/mode/2up>.

The Travels of John de Marignolli 1339-1353. *Silk Road* [online]. Seattle: The Silk Road Foundation, 2001-2002 [cit. 2013-7-29]. Dostupné z: <http://depts.washington.edu/silkroad/texts/marignolli.html>.

Williams Jackson, A.V.: The Magi in Marco Polo and the Cities in Persia from Which They Came to Worship the Infant Christ. *Journal of the American Oriental Society* [online]. 1905, vol. 26 [cit. 2013-8-7]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/592877>.

Women in Islam [online]. © 2011 AKSAA Limited [cit. 2013-8-8]. Dostupné z: <http://www.aksaa.co.uk/pdf/Women%20and%20Islam%20mini%20booklet.pdf>.

Encyclopaedia Iranica [online]. ©2013 ENCYCLOPÆDIA IRANICA [cit. 2013-1-1]. Dostupné z: <http://www.iranicaonline.org>.

Catholic Encyclopedia [online]. © 2009 by Kevin Knight [cit. 21.7.2013]. Dostupné z: <http://www.newadvent.org>.

Encyclopaedia Britannica [online]. © 2013 Encyclopædia Britannica, Inc. [cit.2013-4-8]. Dostupné z: <http://www.britannica.com>.